МИКОЛЧИНІ ІСТОРІЇ

НАЙДА

Найда — це Миколчин пес.

Найда Миколку охороняє.

Якщо хлопчик надумає іти до Школи, Найда проводить його аж до воріт. І чекає за парканом, переховуючись від Прибиральниць та Завгоспа, аж поки Миколці не обриднуть уроки, й вони знову не будуть разом.

Школа — чужак. Вона тхне Миколчиними почервонілими вухами й зауваженнями в щоденнику. Школа вважає Миколку поганим учнем і навіть ледарем. Найда потайки завжди гарчить на Школу й не проти б її покусати.

Якщо ж Миколка до школи не йде, вони вдвох пересиджують уроки в Халабуді. Точніше, пересиджує Миколка — Найда сторожує біля входу.

Стіни Халабуди зроблено з дощок і фанери, вхід завішано старою мішковиною. А дах — зі шматків замшілого шиферу.

Про Халабуду не знає ніхто в цілім світі, бо вона ген-ген на пустирищі, в дерезі. У ній Миколка ночує, коли Вітчим погрожує вбити його.

Вітчим — чужак. Від нього несе часником, цигарками і перегаром. Вітчим обзиває Миколку байстрям, нахлібником, а Найду — шолудивим псом. Найда завжди гавкає на Вітчима й нападає, коли той без дрючка.

Перебувши уроки, Миколка зі своїм другом вибираються на Вулицю. Там вони воюють із місцевою паруботою: Миколка шпурляє в хлопчаків камінням, а Найда бігає за найдокучливішими.

Хлопці — чужаки. Від них пахне домашніми пиріжками й новим шкіряним взуттям. Вони дражнять Миколку бомжем і безпритульним. Проте хай Миколка тільки скомандує — Найда вмить їм штани полатає.

Усі ВОНИ: Школа, Вітчим, хлопчаки — не люблять Найдиного хазяїна. І пес один-єдиний, хто знає, що Миколка — герой, і що він хороший. Коли Найду, ще як був цуценям, ВОНИ кинули в багнюку, то не хто інший, а Миколка його врятував.

Відтоді Найда став Миколчиним.

Натинявшись на Вулиці, вони йдуть на Смітник. На Смітнику можна знайти чимало потрібних речей, а то чим-небудь і поживитись. Миколка нишпорить, а Найда стереже добуті скарби від нічийних собак.

Буває, замість іти на Смітник, вони блукають Дворами. Там теж можна дещо підібрати.

Он лежить на лавці яскравий, просто-таки пречудовий Конструктор. Його власниця, маленька Дівчинка, самотньо порпається в пісочку.

Найда не певен, що Миколка чинить правильно. Але розуміє, що такого яскравого, пречудового Конструктора в нього ніколи не було. До того ж нащо Конструктор — Дівчинці?

І ось вони вже, ледве стримуючись, щоб не побігти, поспішають у бік Халабуди. А яскравий, просто-таки пречудовий Конструктор побрязкує в Миколчиних руках.

Аж тут іззаду хапає Миколку за комір Її Тато.

Вони змушені повернутись до Двору.

Дівчинка плаче. Її Тато лає Миколку.

Дівчинка і Її Тато — чужаки. Від Дівчинки смердить милом і цукерками, від Тата — потом, тяжкою роботою і любов’ю до своєї Дівчинки. Найда навіть гидує кусати їх, тільки погрозливо шкірить зуби.

Миколка віддає Конструктора, похмуро колупаючи землю носаком порваної кросівки.

Яка ганьба! Краще б Найда з’їв дохлу мишу! Краще б його подряпали приблудні коти!

— Найдо, за мною! — бадьориться Миколка.

Найда робить хвоста "бубликом": ду-уже нам потрібні ваші нікчемні Конструктори!

З гідністю гавкнувши на прощання, Найда вибігає з Двору. Вслід за своїм незмінним героєм і повелителем.

ВЕЧЕРЯ

З якогось дива так виголодніли!.. Миколка з’їв би уже й слона. А Найда проковтнув би й равлика, який повзе оно, мабуть, у свою осінню сплячку. Ні, ну, звісно, проковтнув би, якби не гидувався! Так-так, Миколка має рацію — того не варто їсти!

Вони обмацали голодними очима Вулицю і навіть пробіглися Дворами, але, крім кількох поморщених падалиць-симиренок, не намацали нічого. Та зів’ялі яблука ще більше розворушили голод.

Вирішили зганяти до Миколчиної хати.

Миколка поставив Найду "на шухері", а сам, скрадаючись, поліз між бур’янами. Позазирав у вікна й похнюплено метнувся назад.

— Змотуєм вудки, Найдо! Мами ще нема. Вітчим хазяйнує в хаті п’яний, як чіп! — прошипів за хвірткою.

Але, перш ніж рушити геть, Найда підвів допитливий погляд на господаря. Миколка теж глипнув на пса і прочитав у його погляді щось важливе.

Ах, он воно що! "Змотуємо вудки"!.. Не змотувати їх треба, а навпаки, добутися до сарая і познаходити! Вони лежали там хтозна з якої давнини, може, ще від котрогось із попередніх вітчимів. А могли б помогти Миколці з Найдою здобувати хліб, тобто рибу насущну!!!

На жаль, вудок у сараї не виявилось. А ще ж недавно, коли Найда з Миколкою витягали з-під завалів старого керогаза, щоб узяти його собі на нове Халабудне хазяйство, вудки були! Вони зникли, як до того безслідно позникали старий і, здавалось, вічний сарайний самовар, трилітрові слоїки й багато інших цінних цікавих речей!..

Найді не треба й принюхуватись: ясно, що це діло рук Вітчимових дружків, чи то пак численних гостей, котрі на всеньке літо окупували столика під грушею в Миколчиному подвір’ї. Вони крали, що бачили, і що не так лежало, — от якби одного прекрасного дня — о, той день був би таки прекрасний! — хтось і Вітчима отак поцупив!..

Вони вже мали вибиратися — чорним ходом, тобто через колись глуху, а нині всуціль діряву задню стіну, — аж тут Миколка ненароком наступив на граблі, які дивом уціліли після "гостьових" атак. Вони дзвінко торохнули його по лобі.

Миколка сердито вилаявся "йолками-палками" й Вітчимом. Але, почухуючи лоба, таки потягнув реманент за собою. Покинеш — однак пропаде.

Найда ж тим часом, як навмисне, заплутався в старому ганчір'ї.

— Гайда, бо зараз тут нам і кришка! — нетерпляче виплутував собаку Миколка.

Тюль! Старий пожовклий тюль теж із хтозна-яких часів!

— Ти гля, ще й не зовсім дірявий! — звільнивши песика, Миколка став хутко намотувати знахідку на граблі.

Найда й сам не любив, щоб добро пропадало. Хоч у Халабуді вікон і нема, є тільки отвір, який засувається шматком фанери.

— Це ж не на вікна, дурненький! — Миколка взяв сувій під пахву, одхилив дошку й ступив у бік Яру. — Хватку зробимо! Всі карасі будуть наші!

О, який розумний у Найди Миколка!

Миколка виявився не просто розумним, а розумнющим. Із вербових гілок і держака від граблів зробив прекрасну хватку. Встановив її трохи бокаса там, де течія Болотянки найсильніша.

Сам став вище за течією, Найду ж послав на протилежний бік:

— Найдо, голос!

І поки Найда підганяв рибу гучним гавкотом, хлопчик час від часу вихоплював хватку і все, що в неї потрапляло, викидав на берег.

Є!!! Врешті-решт з-поміж прогнилого листя, мулу й купи драного целофану дечого понавибирали: у відерці веселим блиском висяювала дрібна мулька і скидалися п’ять малесеньких окунців.

— Найдо, лапу! Другу! — хлопчик радісно плеснув собаку по слухняно простягнутих лапах. — Прикинь! Я знав, що в Болотянці риба таки водиться!!!

Ну і розумний же Найдин Миколка!!!

У керогазі не тільки давно не було гасу — від нього взагалі лишилась сама арматура, тож він служив Миколці та Найді зручною підставкою для старої сковорідки над вогнищем.

Найда, звісно, вже давно проковтнув би рибку й сирою. Але, нетерпляче витанцьовуючи, дожидався, поки Миколка її посмажить. Щоб — "за компанію".

Потім — терпляче ждав, поки хлопчик поділить страву навпіл.

Навіть нечищена мулька виявилась добрезною.

Окунці трохи колючі й деркі, але теж — кігтики оближеш!

Не знати, як Миколка (крім половини риби, він оддав Найді ще й клапті луски, хвости і плавці), а Найда їх іще з десяток умолотив би!

Того вечора всі, хто проходив не дуже далеко від Пустирища, могли побачити ледь прозорий димок, який сочився над схованою від усіх у дерезі Халабудою.

І здивуватись, занюхавши апетитний запах смаженої риби.

УРАГАН

Взагалі-то, Найда хотів побігти аж у хату. Але ще здалеку внюхав: там зараз тільки Вітчим, отже, заходити не варто. Як мовив Миколка, діло принципу: поклявся з Вітчимом наодинці не стикатись, навіть коли здихатиме. Та й небезпечно це.

Але й у подвір’ї не можна лишатись!!!

Найда метався туди-сюди. В кущі? На грушу? Під столика, що біля груші?..

Кудись треба сховатись, кудись треба сховатись, кудись треба сховатись!!!

Найда й сам не годен пояснити, чому це раптом його щось наче погнало геть із Халабуди.

Просто все навколо мовби казало Найді: "Тікай!" — і він кинувся з усіх лап, заманюючи за собою Миколку.

Хлопчик неабияк розсердився. Він якраз мав дуже нагальну роботу — зводив підпорну стінку для Халабуди: цими днями на Пустирище вивезли цілу купу битої цегли. Глини тут і так повно: не лінуйся тільки гребти. Хоч цемент, звісно, краще!

І піску вдосталь. Колотив глину з піском у старому погнутому відрі й мурував. Щоб — на віки.

Миколка сердився, але за собакою — пішов. Бо знав, що Найда ніколи не кличе просто так.

У сарай!!! Найда вивіркою заскочив у щілину й уже звідти гарчанням скомандував господареві зайти слідом.

Миколка слухняно зайшов у рипучі двері й звично замкнув їх за собою: хто зна, яка планета може найти, крім Найди, ще й на Вітчима.

— Якщо ти вже мене сюди приволік, пошукаю щось для нашої Халабуди! — Миколка, зітхнувши, приступив до ревізії сарайного мотлоху — Поможеш?

Та Найді було геть не до мотлоху й не до облаштування Халабуди!

"Рятуйся!" — кричала йому раптова тиша, яка запала надворі (не чути було навіть горобців).

"Рятуйся!" — беззвучно пульсувало густе сарайне павутиння, чомусь напружене, мовби високовольтні дроти над Вулицею.

"Рятуйся!" — в паніці вирувала сарайна мишва, яка з усіх сил заривалася в землю, аж та ворушилась і ніби дихала.

"Щось має статись, щось має статись, щось має статись!" — гупало навколо, гупало в Найдиній голові, гупало єдиним, спільним для всього живого серцем.

І сталось.

Спочатку різко потемніло, наче вони сиділи не в сараї, а десь у підземеллі.

Принишклий сарай раптом стрепенувся і зазвучав: страшно зарипіли його стіни від сильнющого вітру, загуркотів дах під суцільною зливою небесної води.

— Заманив сюди, тепер нам тут і гаплик! — видихнув Миколка поблідлими вустами. А може, він і гукав, просто крізь шум грози почути його було неможливо.

Щілини в сараї завивали тужливіше, ніж ціла зграя диких псів.

Коли ж із даху почало зривати толь, а стіни захитались, хлопчик рвонувся до дверей.

Щойно він зняв защібку, двері з гуркотом відчинились.

Надворі робилося щось жахливе: з чорно-зеленого неба валив дощовий потік. Ревів шалений вітрисько і мало не до землі гнув дерева. Літали шматки шиферу, чувся гуркіт каміння, дзвін побитого скла…

— Ураган якийсь, чи що? — намагався перекричати бурю Миколка. — Найдо, або ми валимо звідси, або нас тут завалить!!!

Проте навіть зараз хлопчик не захотів бігти до хати. Бо принцип є принцип, та й Вітчим — це ще один добрячий кінець світу.

— В туалет!!! — схопився Миколка за рятівну думку.

Справді, якщо сараєм термесувало, наче контейнером над кузовом сміттєзбиральної машини, то прямокутничок дощаного туалету коливався тільки трохи: як ото хватка серед мирної річкової течії.

— У-у-у-у-у! — завив Найда й учепився Миколці за штанину. Чогось йому зовсім не хотілось, щоб хлоп’як ховався в туалеті.

— Тьху, з тобою разом! — сплюнув Миколка, але погодився: Найда просто так не затримує.

Щойно Миколка натужно прихилив і знову защіпнув сарайні двері, як у них із того боку гухнуло чимось важким.

Навколо зашуміло, загуркотіло й загуло ще дужче.

Миколка з Найдою забилися в напівпорожню загорожу для вугілля і мало не зарились у чорний попіл. Дрижали і зойкали від кожного удару.

Коли все стихло, виповзли на подвір’я.

І вжахнулися.

Кругом по кісточки стояла каламутна піниста вода.

Одна половина груші була відчахнута, гілля розкидане.

Столика, що під грушею, розтрощено на друзки.

Вікна у хаті повибивані: як одного разу після п’яної бійки Вітчима з гостювальниками.

Усе подвір’я — в смітті, битому склі, тріщках, у шматках толю, бляхи і шиферу.

А на місці туалету… Лиш дерев’яна підлога — з діркою посередині!!! Ні стін, ані даху нема й близько!!!

Найда вже чекав похвали від хазяїна: як-не-як, а той вцілів саме завдяки собаці!!!

Натомість Миколка зненацька звереснув про інше:

— Моя мама!!! Найдо, шукати маму!!!

Миколчину маму й справді варто шукати. Вона часом давала Миколці їсти. Вона колись купила йому кросівки — оці, що хлопчик ходить у них і зараз. А ще вечорами, як гості розходились, або після сварки з Вітчимом, або після того, як сильно Миколку за віщось лаяла, — після таких оказій мама іноді обіймала сина й казала:

— Ти ж єдина моя кровиночка!

При цьому вона пускала сльози.

Найда в таких випадках завжди скрипів зубами і вважав, що ці сльози — крокодилячі. Хоч ніколи не бачив крокодилів і не має зеленого поняття, які вони.

А Миколка в таких випадках завжди тішився, мов дитина. Бо ні від кого не чув таких лагідних і жалісливих слів. Миколка ж не знає, що Найда міг би сказати про нього в сто разів краще — якби тільки вмів говорити!..

Утім, хлопчикова мама вже бігла в подвір’я — жива і здорова. Миколка щасливо кинувся їй назустріч.

Вона ж спершу оглянула руйнування й побідкалась над розбитими шибками та понищеним туалетом. Потім побігла перевіряти, чи живий Вітчим. Той виявився живим і здоровим. Ба, проспавши, геть і не чув Урагану й тепер не міг уторопати, що відбувається.

Аж тоді вона вернулась до Миколки, пустила сльозу й сказала:

— Моя кровиночко!

Найди Миколчина мама, звісно, не завважила. Втім, вона й до цього ніколи його не помічала.

Ураган пройшов якось наче смугою: тут — потрощено, а поруч — мов косою відрізало: усе на місці. Лише брудні потоки під ногами.

Пустирище майже ціле, а від Халабуди — дошки на дошці не лишилось. Ось тобі й опорна стінка навіки!

— Гав! — підбадьорює Миколку Найда, струшуючи з лап грязюку. Відбудуємо, тобто ще краще зробим! Он, мовляв, стільки свіженького будматеріалу валяється! Хтозна, може, Ураганом і цементу звідкись притаскало?..

Проте Миколка й не журиться. Навпаки, радіє:

— А ти, Найдо, в мене — козак! Це ж якби ти не той… То ми були б, той… Той, ми зовсім… не були б!.. Коротше, дай п’ять!..

І хлопчик радісно плескає Найду по простягнутих лапах.

ТОВСТУХА

Це Найда перший помітив Товстуху.

Точніше, спочатку він побачив Товстушину кицьку, яка сиділа на штахетній огорожі, наче так і треба.

Тобто насамперед він занюхав кицьчин запах. Ковбаса плюс пральний порошок: ох, і "букет"!

Кицька й сама була, як ковбаса з порошком. Рожевий писочок та біленькі зубки — мов шматочок ніжної вареної ковбаски з краплинками сала. Наче пральний порошок — сніжно-розсипчаста шубка.

До білого Найда взагалі ставився з осторогою. Біле — це зневага до всього сущого, до всього, що бігає Вулицями, нюшить по Смітниках і ночує під Халабудами на Пустирищах.

А тут ще й — кицька!

І сидить непорушно, мовби не собака оце біжить попід штахетами, а котиться вітром якийсь нещасний порожній пакет!

Найда обурився й уже хотів було гавкнути, аби хоч трохи сполохати цю самозакохану пишноту. Як раптом із Дворика проспівало:

— Анхві-і-ісо! Обі-і-ідати! Свіжесеньке риб’яче хвіле!

Тоді Найда й побачив жінку, що викотилась із мініатюрного будиночка.

Такої круглої жінки не стрічав, відколи живе: ні до падіння в багно, коли жив іще з Мамою та братиками, ні опісля, коли Миколка вирятував Найду, і Найда став Миколчиним.

Тітка була така товста, що на запах Найда сприйняв її аж геть пізніше. Та й що там сприймати: всякі домашні харчі разом із тим самим пральним порошком.

Товстуха поставила біля стежки сяйливу мисочку, що пахтіла свіжозвареною рибою.

Кицька, яку, очевидно, й звали Анхвісою, неохоче зістрибнула з паркану й ліниво пішла до мисочки.

Найда проковтнув слину і вже був би побіг собі далі.

Та ніс іще не донюхав до кінця Анхвісиного обіду, а лапи заблагали трохи перепочинку.

Товстуха спокійнісінько засунулась назад у будиночок. А кицька, трохи полизькавши рибу, покинула обідати й повернулась на свої штахети.

Найда не встиг іще нічого й подумати, як його лапи зненацька відпочили і через дірку в тих же штахетах занесли його в Товстушин дворик.

Риба — діло загайне, її поспіхом глитати не можна. Тут уже спрацювали зуби: вони мерщій вхопили мисочку й витягли її тією ж діркою в огорожі на Вулицю.

Анхвіса ж — хоч би тобі оком повела!

Найда вже вилизував миску, як Товстуха знов опинилася на порозі.

— Анхві-і-ісо, ти знов на штахветах, замість обідати? — проспівала вона.

І раптом помітила, що мисочки немає:

— Моя кицу-у-уню! Я ж тобі рибки так і не винесла!!!

Товстуха знов попхалась у нутрощі тісного будиночка, а над Найдою де не взявся Миколка. Голодними ніздрями втягнув апетитний дух, але вчасно оговтався.

— Найдо, ти здурів? — прошипів хлопець. — Мало нам з тобою влетіло за Конструктора, тепер ще й миски цупимо! Ану віднеси, де взяв!

Віднеси то й віднеси: таку чистеньку мисочку не сором і віддати! Найда прощально шурнув язиком по денцю й миттю відтяг посуд на місце.

Щойно виліз назад, як на порозі знов постала Товстуха. В її руках красувалась інша сяйлива мисочка з іще свіжішою рибкою.

— Склероз, та й годі! — уздрівши порожню миску, вдарила вільною рукою об скрипучий від прального порошку фартух. — То ти, Анхвісочко, вже поїла? Моя ж ти конхветочка, моя ж мацяпочка! Оце, мабуть, виголоднилась на тих штахветах?! На ще трошки хворельки!

Товстуха пішла назад. Кицька так само знехотя зістрибнула з паркану, так само знічев’я обнюхала рибу й повернулася на штахети.

Найдині ж лапи так само чкурнули в дворик, зуби так само перетягли мисочку за паркан.

Миколка вже не сварився, усміхнено чекав, що буде далі. Найда не спішив торкатися їжі: виляв хвостом і дивився на нього.

Миколка вмить уловив Найдине мовчазне запрошення:

— Це ти мені? А й правда, я й мульку їв, і окунів, а от хворельки…

Судячи з того, як умить спорожніла мисочка, хворелька була добренькою. Видно, Товстусі нічого було робити, крім того, що дбати про кицьку, бо вона вкотре опинилась на порозі.

— На ще водички, моя мурусьочко! Після рибки питусі хочеться!… Ой!..

Товстуха вирячилась на порожнє місце. Потім — на байдужу Анхвісу.

— Піду і я чогось поп’ю, мабуть, нашої з тобою хвірмової валер’янки, бо наче нерви здають! — і знову щезла в будиночку.

— …Та що за хво-о-окуси? — зойкнула, знов угледівши порожню мисочку. Миколка з Найдою під тином облизували пальці та лапи й аж качалися зо сміху.

Анхвіса ж — ні мур-мур.

— "Ні, це повний хвініш!" — перекривляв Миколка, коли вони вже добрались до відновленої Халабуди. — "Анхвісонько моя мила, чи ти їла, чи ти пила?"

— Гвав! Гвав! — і собі намагався вставити слово Найда.

Так Найда з Миколкою ненароком натрапили на Товстуху. А ще на нову розвагу. А ще — дістали змогу часом трохи підживитись.

БІЗНЕС

Коли Найда з Миколкою бродять Вулицями, кожен шукає свого. Миколка бачить усе, що вгорі, Найда — все, що під ногами. Ось бананова шкірка, он — відірваний ґудзик, там — розтовчене печиво, на щастя, навіть не дуже дрібно…

Якось вони зовсім випадково гуляли Базаром. Базар Найда з Миколкою відвідують рідко. Бо куштувати "бомжам" продавці нічого не дають. Це покупцям — і пелюсточку сала вріжуть. Або сиру. Або ковбаси… А в Найди й Миколки ж купувати — нема за що.

А це зайшли.

Базар уже збирався розходитись. Пакувались ящики, вантажились "бусики". З криками: "Обережно!", "До-о-орогу!" роз’їжджалися до підвальних комірок останні візки. Вітер починав розгонити по торговій площі всякі папірці, пакети й інше нецікаве сміття.

— Ти гля, як щедро базарювальники свою виручку обмивали! — Миколка вказав на спорожнілі столики в ятках, де стояли і лежали різні пусті пляшки.

— Гав! — погодився Найда і замолотив хвостом, показуючи, що й під столиком одна валяється.

— Буде нам заробіток! — стішився Миколка. І, впіймавши найбільший із гнаних вітром пакетів, заходився збирати пляшки до кулька.

Миколка й раніше, надибуючи на підходящу пляшчину (з-під пива чи горілки, бо, наприклад, з-під вина ще й не дуже приймають), відносив її в магазин і обмінював на продукти. Але якось не докумекував шукати їх ще й на Базарі. А тут пляшок тих — ого-го!

Миколка спритно метався Базаром та підзбирував тару.

Найда бігав слідом, і його вже навіть почала мучити совість, що помочі з нього — як і з кота.

Раптом Найда помітив у спресованій тисячею ніг і коліс пилюзі блискучий кружечок: гроші!!! Радісно гукнув Миколку.

— Молодець, Найдо! — Миколка вмент виколупав копійку.

— Найдо, шукати! — ще раз дав нюхнути собаці монету й обвів рукою Базар.

Відтоді майже після кожного Базару Миколка з Найдою вирушали на заробітки. Миколка видивлявся пляшки на своєму рівні, Найда — монети на своєму.

Монет було ще більше, ніж пляшок. Бо пляшки часто перехоплювали місцеві алкоголіки з запахом Миколчиного Вітчима. Хоч Найдина пильність і тут ставала в пригоді: чув їх за кілометр і обгавкати міг на цілих два.

Що ж до грошей… Найда й раніше помічав, що люди нині зажирілі. Переконався, що, навіть ненароком упустивши копійку, багато хто просто лінується чи соромиться нагинатись за нею.

А Найда з Миколкою не лінувалися й не соромились.

І ще помітили: базарники не раз просто-таки викидають одно— і двокопієчні монетки! Мовляв, ця дрібнота приносить нещастя, на неї часто "роблять", тобто перекидають на них свої проблеми, а тоді віддають іншим.

Проте Найда з Миколкою не забобонні.

Лиш раз оганьбились: коли заходились підбирати монету, яку дотепний господар біля свого лотка… приклеїв до каналізаційного люка! Суперклеєм якимось: не віддирається! І не пошкодував же: цілих п’ятдесят коп.! Прикмета яка, чи просто познущатися?

Після кожних заробітків Найда з Миколкою несли пляшки здавати.

Частину грошей вони тратили на "Фанту" й "Мівіну" для Миколки та кісточки для Найди (бо від "Фанти" й "Мівіни" собака почувався гірше, ніж колись від несвіжих котлет зі Смітника).

Решту заощаджували. Тобто заносили в Халабуду.

В Халабуді Миколка складав гроші в слоїк і закривав капроновою кришкою. Після цього слоїк щоразу закопувався у найглибшому кутку Халабуди. Найда знає, в якому, але нікому не скаже.

— У кожного свій Бізнес! — не раз тепер гордо заявляв Миколка.

— Гав! — упевнено додавав Найда. Хіба він не повноправний партнер?

— Головне, що чесно! — ще горделивіше промовляв хлопчик. — Це тобі не Конструктори з-під дівчачих носів тягати!..

На це Найда завжди трішечки ображався: його той Конструктор стосувався якнайменше! Але мовчав: бізнес-шефові треба дещо і вибачати!..

ЧІКСА

Миколка декілька днів не був у Школі. Мабуть, за цей час там сталося щось непередбачуване. Бо сьогодні хлопчик не показується з класу аж надто довго. Найда бродить під тином, йому тривожно. Вибравши момент, коли не видно Завгоспа і Прибиральниць, тужливо скімлить.

Нарешті хлопчик вигулькує з-поза важких гаркітливих Дверей, і Найда остаточно внюхує щось не те. Миколка сам не свій. Він зовсім не поспішає покинути непривітне шкільне дворище.

Крутиться біля воріт, колупаючи носаком порваної кросівки руду траву на витоптаному газоні.

Найди він зовсім не помічає і все дивиться на Двері.

Ті Двері ніколи не вивергали нічого доброго.

Ось і зараз вони шарпнулись і випустили Її. Миколка стрепенувся, завмер од хвилювання і ще чогось, зовсім невідомого. Найда навіть не міг дати назви і зрозуміти, чим воно, те невідоме, пахне.

— Найдо, за мною! — Миколка нарешті помічає пса. І шугає у квадратно пострижені кущі, які пахнуть ялинкою.

Найда вірно стрибає за господарем. Уже з-за гілля впивається поглядом у незнайомку.

Розмовляючи по мобілці, Вона гордо цокотить каблучками широкою алеєю. Голос — наче в пещеної болонки. Пахне якимись незнайомими краями: Пустирище, Вулиця і Двори відпочивають! Іще — чимось солодким, хоч не цукерками, але звідки Найді знати про гігієнічну помаду?

Якоїсь миті Найді навіть хочеться завиляти хвостом їй назустріч. Та комусь же треба не втрачати глузду. І Найда різко трясе головою, струшуючи, мов бліх, солодкий заморський дурман.

Полуда з очей спадає. Чомусь раптово згадалось багно, де колись мало не втопився. Найда відчуває щось таке… Якусь небезпеку…

Ця дівчинка — не просто чужак. Вона — Миколчин, а отже, і його, Найдин, ворог.

— Новенька! Із паралельного "А"! Перевелась до нас, бо в її школі вчителі погані. Прикинь, усього тиждень пропустив, а в Школі — така подія! Класна чікса, правда? — тремтячим голосом хрипить Миколка, стискаючи худими пальцями Найдин загривок.

Чіксами шкільні та вуличні хлопці обзивали симпатичних дівчат. Тих, що Миколка перед ними вигукував Найді "фас!", хоч насправді жартував. Тоді Найда удавано сердито гарчав, а сам лукаво позирав на господаря: диви, злякалась!

Але тепер Миколка вимовляє слово "чікса", як ніколи не вимовляв досі. І дивиться якось... по-собачому. Просто біда.

— Гр-р-р! — відповідає Найда. Проте хлоп’як не слухає застережень.

Навпроти центрального входу зупиняється дуже блискуча машина. Дверцята розчиняються і поглинають Чіксу.

Найда виляє хвостом і стрибає навколо господаря. Може, вони підуть на Смітник? Туди ще зранку звантажили цілий кузов нового добра! Може, пробіжаться Дворами? Товстуха вивісила сушити білизну, є нагода розважитись! Якщо Миколка не схоче гратися в зав’язування вузлів на простирадлах, то, може, Товстуха наварила хворельки?

Та Миколка, мов заворожений, плуганицться в той бік, де подаленіла блискуча машина.

Тепер Миколка перестав бути Найдиним.

Він щодня вичісує свою пелехату чуприну і начисто вимиває засмаглий веснянкуватий писок.

Видраює щіткою свої вічно шершаві, такі добрі до Найди руки. Ба, навіть зрізує вічно гострі пазурі з красивими чорними півмісяцями. Що ними досі так лагідно чухав Найду за вухами.

Скрадаючись, він бризкається Вітчимовим одеколоном, який так смердить, що Вітчим його досі не спромігся допити!

Але найгірше, що тепер Миколка щодня, мов на пожежу, поспішає до ненависної Школи. І його не спинити. Навіть якщо догризти останні кросівки.

Найді тепер щоночі сниться багно, із якого Миколка порятував колись песика, а він тепер нібито має рятувати Миколку…

— В-в-в-вав! — умовляє Найда. Та хлоп’як не зважає на його застереження.

Лихе Найдине передчуття врешті справдилось.

Не варто розказувати, як і де Миколка роздобув ті злощасні Хризантеми.

Хоч наука з Конструктором не забулась, але тут хлопчик затявся, тож виходу не було. І Найда мусив стояти "на шухері".

Ті Хризантеми смердять деревієм — бур’яном із Пустирища. Проте дуже білі. І схожі на незнане, невідоме Найді й Миколці Свято.

Миколка вистежує Чіксу на розвилці стриженої алеї.

Підходить до Неї з Хризантемами.

"Я тебе люблю, і давай дружити!" — так він збирається казати. Бо перед цим дуже довго, плутано і затинаючись, повторював ці слова.

— Гр-р-р-р! — попереджає Найда.

Та хлоп’як не чує тих застережень.

Пес відходить за стовпчик. Щоб не бентежити хлопця й не сполохати Чікси. І щоб не бачити цієї вистави. Бо йому відразу не сподобалось, як скривились ЇЇ змащені солодким блиском уста.

— Ану пш-ш-шов геть! Задрипанець! Приблуда бездомна! — вищить болонка.

Невже побачила його і за стовпчиком? Найда механічно втискається в землю і пригинає вуха.

Проте, виявляється, гукають не до Найди! Із алеї, блідий і знищений, вилітає Миколка!

На його вмитому обличчі паленіють сліди букета. Наче від батога.

За коміром і по курточці понасипувано дуже білих пелюсток. І листя зі смородом деревію.

— Хто я, а хто ти! Щоб навіть дивитись у мій бік не смів, гидото! — несамовито гукає Чікса йому вслід.

Тепер голос у Чікси гірший за голоси Товстухи, Завгоспа і всіх Прибиральниць, разом узятих.

Миколка не зважає на Найду. Женеться кудись у безвість.

Найда стривожено поспішає за господарем. І його собаче серце розривається від болю.

Увечері Миколка нарешті прибивається до Халабуди.

Падає ниць на мощене з ганчірок ложе.

Лежить довго і мовчки. Цілий вечір і цілу ніч.

Найда так само безмовно сидить поруч. Навіть не сміє лизнути Миколчиної щоки або рук із обрізаними нігтями. Навіть не дозволяє собі завити.

А ще Найда — думає.

Так само лежить Миколка цілий наступний день.

Найда думає.

Увечері хлопчик нарешті засинає, і Найда вмудряється збігати до Миколчиного дому. Поцупити півхлібини й принести господареві.

Лиш десь через тиждень Миколка знов усміхається. І чухає Найду за вухами своїми новими чорними півмісяцями.

Коли ж хлопчина, позітхавши, береться пакувати підручники й навіть ґрамудзяє в зошиті якусь домашню, пес утішено молотить хвостом.

— Хай там як, а час, Найдо, засвітитись на уроках! Бо Училка задавить! — трохи натягнуто жартує Миколка.

Найда відсміхається йому очима.

— Прорвемось, правда, песику? — відхиляє мішковину Халабуди, рушаючи в туманний світанок.

— Вввав! — погоджується Найда. Хоч його знов уже ніхто не чує.

ПОЄДИНОК

У Миколчиному третьому "Б" зараз буде фізкультура. Всі, хто вже встиг переодягтися (Миколці й не треба: кросівки завжди на ногах!), вибрикують на пришкільному стадіончикові.

Найда спостерігає з-поза огорожі. Підійти не зважується. Ніздрі чітко вловлюють запах порошку, хлорки й ганчірки: десь недалеко шастає Прибиральниця.

Діти збились у гурток і щось одне одному доводять. Найдині вуха чітко вловлюють якісь незрозумілі слова:

— А в мене — колі!

— А в мене — чау-чау!

— А в мене — шарпей!

— А в моєї сестри — фокстер’єр!

— А в моїх родичів — ердельтер’єр!

Подуріли, Їй-Богу! Зовсім у тій Школі мізки позабивали!

— А в наших сусідів — лабрадор пікінес!

— А в наших — японський хін!

— А мені подарують боксера!

— А мені куплять кокер спанієля!

Ох, краще б у м’яча ганяли, ніж у такий безглуздий словесний футбол!

Найда вже хотів розвернутись і йти на свою брикетну купу. Та наступні слова зненацька прояснили суть розмови:

— А в моєї тітки — німецька вівчарка!

Ах он воно що-о-о!.. Собаками хваляться! Ану ж, що скаже його Миколка?

Найдине запитання мовби перехопила Катька — зубрилка, з якою хлопчик сидить за однією партою:

— А в тебе, Миколко, хто?

— О, хай скаже, хай скаже! — зареготав хтось.

— У мене… Я той… Назви точної не знаю… Якась українська розвідницька!..

— Ох, не сміши! — виокремився з гурту один Тип. — В тебе порода — суміш бульдога з носорогом! Ха-ха-ха!

— Мій Найда — дуже розумної, дуже класної породи! — наїжачився Миколка.

— Таку породу ще звуть "Абиздошка"! — засміявся другий Тип.

— Та він… Він мене від урагану врятував! Він знаєте, як бігає?!! — Миколка затис кулаки, хоч бачив, що сила не на його боці.

Найда і собі зайняв позицію, яку Миколчин учитель фізкультури називає "на-ста-а-арт…".

— Хе, чи не з тих він, що про них кажуть: для скаженої собаки — сто кілометрів не крос? — домагався свого Перший Тип.

— Скажений? Це твій шарпей скажений! — не здавався й Миколка.

— Твій Найда такий самий вошивий, як і ти!

Найда згрупувався в позицію "Ува-а-ага!"...

— Що? Та мій Найда мудріший за всіх ваших кокерів-мокерів!

— Я зараз покажу "мокерів"! — Перший Тип ухопив Миколку за барки. "М-м-м-марш!!!" — пролунало в Найдиній голові фізруковим голосом, і він коршуном кинувся на ворога. Йдеться-бо вже навіть не про його, собачу, честь — про честь господаря!

— Ти гля, цей блохотрус уже тут як тут! — трохи злякано вигукнув Другий Тип. — Ще візьме й покусає!

— Забери свого здихляка, бо фізрукові розкажу! — занив Перший Тип.

Ага, злякався-таки, "герой"!..

— Попросиш у нього пробачення, тоді пустить! — віддихувався від Типового "рукостискання" Миколка. — Найдо, тримай, поки я не скажу!

Найда й не думав пускати, хоч рукав задушливо тхнув соляркою та мастилом: видно, в Першого Типа, крім шарпея, є ще авто.

— Ну, попрошу, попрошу пробачення в твого паршивця, якщо він потім покаже, що має клепку! — бадьорився Перший Тип: йому таки хотілося звільнитись од "паршивцевих" зубів.

— Проси, і він покаже! — гордо наказував Миколка.

— Як його там? Згуба? Ах, Найда! Найдо, пробач! — крізь зуби вицідив Перший Тип.

— Відпускай! — дозволив Миколка, і собака розслабив пащу.

— А тепер, Найдо, апо-о-орт! — Другий Тип розмашисто кинув у протилежний кінець стадіону тенісного м’ячика.

Що таке апорт, Найда не знав, та й не збирався слухати нікого, крім хазяїна.

— Принеси! — наказав Миколка.

Отак би й зразу! — Найда вихором злітав за м’ячиком.

— Бачте, хлопці, який! — здивувалась Катька. — Я десь читала, що безпородні коти дуже розумні. Це ж, мабуть, і з собаками так само!

Теж іще, велика читальниця! Знайшла, з ким порівняти!!!

— Найдо, сидіти! — не вгавав Миколка.

Найда сів.

— Найдо, дай п’ять!

Найда наставив одну, потім другу передню лапу, і хлопець ляснув по них своїми долонями.

— Ти гля, і справді розумний!

— Найдо, служити!

Найда зіп'явся на задні лапи, передні зігнув перед собою. Для більшої переконливості ще й морду покірливо схилив набік.

Діти схвально загули. Хтось навіть порився в пакеті, дістав і запропонував Найді ковбаски.

Але Найда не зробив навіть руху назустріч смакоті: чекав Миколчиної вказівки.

— Ого, який молодець! — вразились і найбільші скептики.

— Гаразд, бери! — махнув рукою на ковбасу Миколка.

Найда з гідністю — ну, якщо так просите, — взяв кружечка й ніби знехотя проковтнув.

— Ану хай ще щось зробить! — уже добрішим голосом попросив Перший Тип.

— Найдо, голос! — поблажливо зважив на його прохання Миколка.

— В-в-в-вав!

— Найдо, фас!

— Гр-р-р-р! — вдавано наїжачився Найда в бік Першого Типа. Знає ж, що Миколка жартує!

— Найдо, шухер!!!

І Найда вмить опинився за парканом, хоч насправді Прибиральниць ніде не було.

— …А він ще ж і здоровіший від всяких лабрадорів! — обговорювали собаку діти, коли Дзвінок уже шикував їх у шеренгу.

— Ну так, це породистого викинь на Вулицю — і наступного дня здохне, а цей і в воді не потоне, і в вогні не згорить!

— Та й на вигляд він симпатичний!..

— Ще й від урагану врятував! — згадала Катька.

— А як?

— Розкажи…

Найда ворушив вухами, дослухаючись до милих серцю розмов.

А очима сторожко слідкував за футбольним полем: а що, коли м’яч вилетить за його межі й доведеться виконати "апорт"?

УРОК

Хлопці — і з Вулиці, і зі Школи — не шанують Найдиного Миколки не тільки через те, що вважають бомжем і безпритульним. А ще й тому, що Миколка не курить. Хлопцям докучає, що коли люблячі батьки й прибиральниці вистежують їх по туалетах, Миколка залишається "чистеньким"!

— Ну, давай з нами! Що, слабо затягнутись? — постійно заманюють Миколку.

І сміються, бо Миколка тікає.

Найда знає, в чому причина.

Колись, як Вітчим іще прикидався добрим і вимагав називати його татом, він заповзявся виховати пасинка "мужиком" — навчити Миколку курити. Сам цигарки з рота не випускав.

Тоді Найда подрімував у буряні, хоч знав: коли недалеко Вітчим, то тільки пильнуй!

Вітчим сидів за столиком під грушею: столик був інший, його тоді ще не потрощив Ураган. І груша ще не була Ураганом розчахнута. Зрештою, навіть Халабуди Найда з Миколкою тоді ще не мали.

Отже, Вітчим сидів за столиком у їхньому захаращеному подвір’ї. На столику, теж захаращеному, ціле літо було що випити й чим закусити. Правда, не для Найди й не для Миколки, бо тут завше засідали гості.

Миколчина мама десь пішла, а гостей ще не було. Вітчим курив і пускав дим кільцями. Він, здається, нудився й хотів розваги.

Коли він покликав Миколку, Найда насторожився.

Вітчим уже добряче влиндив, тоді причепився до Миколки й примусив його влити в себе півчарки самогону. О, зараз почне показувати Миколці, як він пускає дим ще й очима! Для цього він завжди просить Миколку тримати його за підборіддя, а потім раптово припікає хлопчикові руку недопалком. "Що, — питає, — пішов дим очима? Не побачив? Ото ще сліпе! Ану ще раз!"

Найда, зачувши лихе, зайшовся таким гавкотом, що Вітчим зафутболив його в сарайчик і защібнув двері. О, якби не був тоді Найда ще підлітком, він би не попався в той поганий сарай! Зрештою, коли він

перестав бути підлітком, то й защібка на дверях відвалилась, а в самих дверях-стінах мало не через одну пощезали дошки. Однак то станеться згодом. А тоді сердега лиш тикався мордою в щілину, бився і скавулів.

Цього разу Вітчим тицьнув Миколці до рота цигарку:

— Затягнись добряче і скажи отако: "Гі-і-і! Де мої коні?"

Після кількох невдалих спроб хлопчик, відкашлявшись, таки затягнувся і спитав про Вітчимові коні.

Найда напружував усі свої цуценячі мускули, та защібка не піддавалась.

— Га-га-га! Давай, давай! Так і мене, малого, старші пацани вчили! — реготався Вітчим.

Найда з самого початку знав, що ніяких коней у Вітчима не водиться.

Собаці було так погано, мовби тицьнули цигарку йому, Найді, — навіть попливли кола перед очима. Бо в голові у Миколки справді запаморочилось, він зсунувся із лавчини і гепнувся непритомний.

Найдині лапи з усіх сил уже рили землю під дверима.

— Здихляк! Байстря! Нахлібник! — Вітчим сплюнув, мацнув по кишенях і, нічого не намацавши, пішов до хати по свіже куриво.

Трохи розколини, трохи випорпаного рівчака — Найда просунувся в дірку і вирвався на волю!

Миколка не ворушився.

Такого жаху Найда не зазнав навіть тоді, коли його, ще напівсліпого, кинули в багно, і він там уже топився. Найда бігав довкола Миколки, тицявся в нього мордочкою і жалібно скавулів.

Але ж Миколка витяг Найду з багна, хіба тепер Найда не порятує Миколку?!

Клубком викотився на Вулицю й кинувся на пошуки людей. На щастя, мимо йшла якась жінка, вона пахла сонцем, літом і яблуками.

Жінка спершу злякалась, що якесь цуценя піймало її зубами за спідницю і кудись тягне. На щастя, здогадалась, що неспроста. Зайшла у двір, кинулась до хлопчика, тоді — до відра з водою…

Жінка, що пахла яблуками, довго сварила Миколку: такий малий, а вже п’яний і прокурений. Та Найда зовсім не гавкав не неї, тільки лащився, підстрибував і вдячно виляв хвостом.

— Чим це ви дитину травонули? — дорікала й Вітчимові, який нарешті об’явився на порозі.

— Ге, та я малим ще й не таке смалив, і нічо мені не сталось! — відсварювався той.

— Ох, я б не сказала!..

Коли Миколка нарешті сів, сонячно-яблучна Жінка похитала головою і пішла геть.

Миколка ж іще довго не міг прийти до тями. І відтоді ні на чарку, ні на цигарку без огиди не може й глянути.

— У мене, — каже, — до них тепер виробилась інтуїція… Ні, той, як його — імунітет! На ціле життя! — О, Найдин Миколка дуже мудрий і знає багато розумних слів!

А Найда й радий. Раз — економія для їхнього з Миколкою чесного базарного Бізнесу шалена! Два — не тхне від хлопця, як ото від смердючого Вітчима. Він пахне тільки рідною Халабудою, Пустирищем, Смітниками і Вулицею.

Найда ж відтоді гавкає на Вітчима, як на чужака, як на власного ворога.

Хоч десь у глибині душі трохи йому і вдячний. Може, якби не Вітчим, його Миколка засвоїв би життєві уроки з отих великих картин, які розвішані по місту й звуться рекламами. На них життя з цигарками й алкоголем намальоване дуже красиво, без падань під лавку й помирань. І зовсім не смердить.

Отоді Миколка точно навчився б пити й курити. І зовсім не тікав би, коли Хлопці запрошували б його затягнутись.

РОЗВІДКА

Ага, послухав би Найда ту Училку, якби вони з Миколкою не планували стати справжніми вояками!.. Але ж нарозказувала дітям на уроці, що, мовляв, у полі, за селом Війтівкою, під час Другої світової війни були страшні бої. І що там ще років тридцять тому стояв напівспалений танк. І, мовляв, цікаво, чи стоїть він там досі.

Цікаво то й цікаво, хіба Найда з Миколкою не козаки, щоб піти — й перевірити?.. Запросто!.. Хоч досі майже не доводилось покидати рідне містечко: якось так складалось, що ні в гості, ні на екскурсії, ні тим паче на відпочинок Миколку з Найдою ніхто ніколи не возив.

До Війтівки доїхали автобусом. Справжнім розвідникам ще й щастить! У товкотнечі водій і пасажири не те що не помітили запакованого в шкільний рюкзак Найди, але й забули взяти з Миколки витягнені з банку, тобто з банки, й чесно приготовлені гроші на квиток.

Важче було добиратись до поля. Для цього Миколка з Найдою мусили розпитувати людей. Хлопчикові довелося мобілізувати всю свою вихованість, а ще — чисто розвідницьку кмітливість. Починав-бо Миколка з того, що просив напитися, чи — з балачок про погоду або про здоров’я. Один дідок повідав їм, що й сам у дитинстві грався в тому танкові. Хоч навряд чи від нього що лишилось: давно вже, мабуть, розтягли на метал.

До заповітного місця треба вийти на околицю, вздовж річечки перетнути отой невеличкий хутір, обігнути ставок, і ґрунтівка виведе через поле й лісосмугу прямісінько на "об’єкт".

За село вибралися швидко, а от стежка вздовж річечки виявилась із "сюрпризами".

Насамперед насторожували ще одні "об’єкти": майже незнайомі, ходячі й лежачі корови. Ці загадкові істоти начебто були зайняті лише своєю нібито смачною травою (деякі, правда, стояли по коліна у річці й нібито пили воду). Насправді ж усі вони дуже підозріло кліпали віястими булькатими очима на Миколку та Найду. І тримали напоготові свої роги.

Нарешті Миколка по-розвідницьки помітив, що крутий вигин річки можна скоротити, якщо рушити навпрошки, через луг. Але чим далі, тим вищими лопухами і ще якимись гандрабатими луговими рослинами той луг заступався. І все м’якшою ставала земля під ногами-лапами. Що вже казати про цілі хмари мушви, які, мабуть, готуючись до якихось осінніх відльотів у вирій, купчились над лугом і забивали очі та ніздрі!..

Може, спробувати протилежним, вищим берегом? З того боку чепурно гніздились на узгір’ї хатки й кучерявилися донизу городи і садки.

Але як туди потрапити? Річка наче й вузька, проте — не перескочиш!

Нарешті надибали кладочку: дошка за дошкою, набиті на палі. Сюдою можуть переходити хіба якісь невагомі привиди!

Навіть Найда з острахом позирав на цей непевний місточок. Миколка ж узагалі побоювався: ні, не впасти — купався в рідній Болотянці й серед жовтня, але чи не водяться в цій воді, наприклад, крокодили?

Так склалося, що Миколка пропустив у Школі ті уроки, де йшлося про річкових мешканців. Болотянку вони з Найдою знали, як свої п’ять пальців і чотири лапи, а тут… Ці шалені очерети на обох берегах можуть ховати кого завгодно!

Першим пішов Найда: зелених хижаків не боявся. Бачив не раз, як крокодилячі сльози пускала Миколчина мама: вони моментально висихали й спокійнісінько переходили в мамину байдужість і навіть сміх. Ані чим серйозним вони абсолютно не загрожували!

Дошки під Найдою добряче хитались, поки він нарешті благополучно зістрибнув на тверде.

Миколці довелось важче. Кожна його спроба закінчувалась угинанням і скрипом вутлого місточка.

Найда вистрибував і вигавкував бадьорі заклики, але господар застряг на тому боці!

Нарешті Миколка додумався знайти якогось дрючка і, впираючись ним у дно, кладочку таки здолав.

Саме так, напевно, чинили і справжні розвідники.

Але недовго насолоджувалися чистою стежкою серед ще зелених прибережних трав. Згори, від чепурних хутірських садиб, до Миколки з Найдою вже з дзвінким гавкотом гналися хазяйські собаки. Найда, звичайно, не страхополох, але він один, а їх — цілих троє! Миколка ж злякався, що їх сприймуть за злодіїв: тоді не тільки від псів перепаде, а й від господарів!

Миколці й Найді нічого не зоставалось, як ушкварити спочатку назад стежкою, потім — під гору грудками-полями і, аж зробивши величезний гак, обминути небезпечний хутірець.

Що ж, справжнім розвідникам доводиться, мабуть, переживати й таке.

Коли внизу прослався довгожданий і дуже широченний ставок, знявся такий вітрисько, що в Миколки зірвало з голови картуза. Марно пес доганяв: картуз важким чорним птахом телепнувся на воду.

— Найдо, взяти! — скомандував хлопчик.

Що ж, розвідник є розвідник: Найда мусив кидатись у виручі хвилі. Як-не-як, а в Миколки цей картуз — і літній, і зимовий!

Після недовгої боротьби зі стихією картуз таки було впіймано й доставлено власникові.

Ставок уже майже минули, коли сухе спохмурніле небо — отак, просто собі посеред осені — стали нахабно пронизувати грім та блискавиці.

Найда з Миколкою б і не злякались — якби вже не пережили колись Урагану.

Тож тепер не знали, куди бігти: назад (однак дід казав, що танка, мабуть, вже нема) чи вперед, до мети.

Довелося бігти таки до мети: ззаду, в очеретах, Найда помітив двох мисливців. Сиділи на траві й чистили-перезаряджали рушниці. Хоч Найда з Миколкою збиралися служити в контактній, чи то пак контрактній армії, зброя ніколи їм не подобалась. Зброя пахла чимось дуже страшним, а Миколка з Найдою будуть охоронцями, а не нападниками.

Мисливцям, звісно, зараз не до майбутніх вояків: у заростях повно диких качок. Проте ліпше не ризикувати!

Коли на обрії нарешті з’явився "об’єкт", громи вже подаленіли. Це вітрова робота, хоч сам він досі метався по полю скаженим псом.

Ішли знов ріллею: аж ген попереду прослалась неорана горбиста ділянка — місце бою.

— Це ж, Найдо, прикинь: і не подумаєш уже, що тут усе полито людською кров’ю! — збентежено роззирнувся Миколка. — Училка запевняла, що всі загинули, до одного.

— Гав! — сумно підтримав Миколку пес.

Танка і справді не побачили.

Зате Миколка познаходив багато шматків перетлілого металу, гільз від патронів і снарядів. Усе те уважно вишпортував і розглядав. Що цікавіше, відбирав у рюкзак.

Найда ж сторожко нишпорив серед заростих колишніх окопів та вирв: лисиці та миші давно вже налагодили тут своє мирне життя.

Час від часу в притихлому небі хижо зависав гостроокий коршак.

Ото й тільки, що неподалік, у вираній земляній скибі, Найді в око впав обліплений іржею металевий кружечок. Досвід базарного бізнесу підказував, що то може бути монета, ще й досить велика. Тож Миколці довелось того кружечка підібрати.

Однак вечоріє, час вибиратись із цього непевного місця.

Кілька пострілів, які бахнули від ставка, не тільки зірвали з далеких очеретів цілий фейерверк сполоханих качок, а й ще раз дали відчути моторошний подих війни.

Коли вони дрібними перебіжками (якщо мисливці вже випили, то можуть стати неконтрольованими, як-от Вітчим) добиралися до Війтівки, Найда помітив, що Миколка, звертаючи очі до неба, на ходу молиться. Досі за ним такого не помічав.

І вперше Найда не здогадувався, якими словами і про що молиться хлопчик.

Халабуда, у яку прибилися аж за північ, мабуть, ще ніколи не видавалась такою затишною і рідною!

Принесені трофеї викладали аж вранці.

Миколка відчистив Найдину "монету": вона виявилась нерівної форми саморобним медальйоном з дірочкою для ланцюжка. Здається, медальйона зробили з гільзи від снаряда.

На блискучій поверхні проявились такі ж незграбні "саморобні" — видряпані чимось гострим — літери.

"Найда. Взводний любимець. Підібрали над Ятраньом в 42. Розумний як людина. Служить на рівних", — ледве розібрав і прочитав написане Миколка.

Спочатку вони з Найдою ошелешено повитріщали очі одне на одного. Потім хлопчик як підскочить!

Таж те поле полите не тільки людською кров'ю! На рівні з танкістами там воював і сердешний пес!!!

— А "сорок два" — це тисяча дев'ятсот сорок другий рік! — схвильовано ходив туди-сюди перед Халабудою Миколка. — Тоді вони його знайшли! І назвали Найдою, як я тебе!!!

Училка дуже вразилась Миколчиними і Найдиними знахідками.

— У ту страшну війну часто й людям не давали капсули з інформацією, щоб їх упізнали після загибелі! — казала вона. — Це ж як треба любити пса, щоб почепити йому на шию такий медальйон!

А ще вона розказала про бій під Легедзиним: там, разом із піхотою, погинуло кілька сотень військових учених собак. Вони, обв'язані вибухівкою, ішли на танки першими…

— Тепер ми знаємо ім'я іще одного мученицьки полеглого героя! — хвалила Училка Миколку.

Медальйона віддали до шкільного музею. А Найді з тієї нагоди навіть уперше дозволили зайти до Школи. Усі дивились на нього з повагою.

ГРИБИ

Правду мовила Миколчина Училка: безмежна краса осіннього лісу!

Біжить Найда, біжить — а золотим кущам і деревам кінця-краю не видко! Навколо усе ворушиться, шелестить, шелепає, шурхотить, запасається харчами!..

Густо пахне мокрою стежкою, запізнілою молоденькою травичкою, сухим листям і — грибами, грибами, грибами.

До грибів Найда байдужий, хоч Миколка й припускає, ніби деякі з них, як-от сироїжки, можна їсти й сирими.

Але чи є щось приємніше, ніж погасати лісом, хай навіть на голодний шлунок?

— Найдо-о-о-о! Агов!..

Ой, точно! Вони ж із Миколкою якраз по гриби й прийшли! Захопившись лісовим спортом, Найда забув, що хазяїн має наповнити свої відра!

Собака весело мчить на погук.

В очах йому жовто мигтить осінь.

— Диви, що я знайшов! — розводить руками хлопчик над листяною галявиною.

Найда відразу кидається на пошуки господаревої знахідки.

Ага, ось що! Гриби, виявляється, тут ростуть не окремими купками, а якимось наче рядочком! Півколом! Як ото футбольні ворота на Шкільному стадіончикові!

Нюх-нюх, нюх-нюх… Ого, це не просто півколо: ген біля того кленочка рядочок замикається! Фізкультура, та й годі! — Найда вистрибцем помчав уздовж грибної лінії.

— Вже не раз таке зустрічав, та хіба ж тебе докличешся! — Миколка втомлено гепнувся на пеньок. — Зручно біля таких кіл: сів собі рачки та й вирізуєш усі підряд!.. Ух, грибів сьодні — як целофану й пластикових пляшок на нашому Пустирищі! Ухоркався, поки назбирав! Налазився, аж голова крутиться, вже й перед очима лиш оті кола й гриби!..

Аж тепер Найда помітив, що обоє Миколчині відра повнісінькі вщерть. Клас, клас, клас!.. Пес узявся радо вибрикувати навколо "улову". Це ж їм у Халабуді на цілу зиму вистачить: їж — не хочу!

— Нє, самі варити не будемо! — діловито відкинув Миколка Найдині сподівання. — Занесемо, хай мама посмажить: Училка розказувала, що з грибами треба обережно, без дорослих із ними краще не заходитись! А мама ще й уміє! Пам’ятаю, одного разу колись робила їх із картопелькою: найкращий спогад мого дитинства!

Ох, як же справді смачно пахнуть гриби, коли їх відварити, а тоді ще й посмажити!

Найда з Миколкою сидять у сараї і ждуть.

У хаті — Вітчим з компанією, і мама обіцяла принести смакоти їм у сховок.

Бенкет буде — куди тим окунцям з мулькою!.. Ба, навіть куди тій Товстушиній хворельці!..

Щоб утримати на прив’язі апетити, Найда з Миколкою рахують дошки в сарайних стінах.

Дошок у сараї зосталося ще багато — навіть після таємних рейдів Вітчимових гостей, які, виносивши всі цінні речі й метал, потрохи виламують їх на паливо.

Дошок багато, але й вони вже сім разів полічені: ох же й довго смажаться ті гриби!

— Доведеться зганяти в розвідку! — нарешті вирішує Миколка.

З розвідки хлопчик повертається розчарований і нещасний. Він безсило опускається на залишки вугільного пороху.

Вітчимові гості все пожерли, а сам Вітчим упорав найбільше!!!

Мама дуже шкодувала, бідкалась, дорікала, що хлопчик не нагадав про себе раніше. Плакала й дала синові оцей кусник причерствілого хліба (хліб теж поїли гості), якого Миколка, засмутившись, не хотів і брати.

А Найда знову вважав її сльози крокодилячими, хоч зроду не бачив тих загадкових тварин.

Миколка з Найдою ще довго сидять у сараї.

Миколка блискучими очима дивиться крізь щілини на підвечіркове небо й перекидає в руках камінчики-вуглинки.

Найда блискучими очима дивиться на господаря. Подумаєш, та вони ще сто разів сходять до лісу, наберуть і наварять собі ще сто відер грибів! І Найда завжди-завжди поступатиметься першою порцією Миколці!

Хоче — собака вловить йому найбільшу сарайну мишу? Гаразд, не смішно.

Може, Найда викачає писочок в павутинні — як ото сьогодні в лісі тим липкучим "бабиним літом"?..

Ну, гаразд, мовчить, мовчить уже!..

Зненацька двері в хаті різко відчиняються.

З них вилітає Вітчим і, тримаючись за живота, з усіх сил поспішає через подвір’я до туалету. Туалет — сказано трохи гучно: після Урагану Вітчим його відбудувати ще не зібрався, вимостив тільки стіни, обклавши їх кукурудзинням.

Через хвилину з дверей викочується один із його дружків і теж тримається за живота. Похитуючись, чеберяє туди само. Надворі ще занадто видно, тож мусить "займати чергу"!

— Гей, ти там довго? — репетує він і вибиває чечітку ліпше, ніж Найда сьогодні — кругом лісових скарбів.

— О-о-о-ой! Живо-о-о-ота… скрутило! — озивається жалібно.

Дружок, не витримавши чекання й оздобивши свою нетерплячку парочкою добірних лайок, заганяється в підпарканні кущі.

Найда з Миколкою сполохано переглядаються: ось тобі й грибні кола!..

Не встигли Вітчим з дружком вивільнити кукурудзяну хатку й кущі, як із хати вилетіли ще два гості.

Один із них зайняв туалет, а інший, не маючи сил чекати, рушив просто-таки… до сарая!!! Так сильно шарпнув двері, що багатостраждальна внутрішня защібка вмить відпала.

— Гав! Ой! — у два голоси зойкнули Найда з Миколкою.

Все! Зараз їх тут викриють і повбивають!!!

Дядько, який уже налаштувався на вдале приземлення, і собі звереснув. Кулею вилетів із сарая і, ледве підтримуючи штани, навприсядки помчався геть.

Видно, він теж злякався, бо, пострибавши бур’янами, вискочив за паркан, і того вечора більше його не бачили.

— Гриби-и-и! Мабуть, попались якісь поганки! — ошелешено стогне той, який вилазить із туалету.

— А такі ж були добрі, хай їм грець! — висовується з хати ще одна скорчена від болю морда.

Особливо погано було Вітчимові: від його біганини в Найди з Миколкою миготіло в очах дужче, ніж від осені.

Гонки до туалету набирали обертів.

Мама, кривлячись і тримаючись за живіт, найбільше, звісно, клопоталась Вітчимом: відпоювала його водою, годувала якимись таблетками і винувато слухала тиради на адресу свого "байстрюка" та байстрюкового "шолудивого пса".

Коли Вітчим, перекопавши останнього матюка, зомлів (як ото Миколка від його тютюнової науки), мама побігла до сусідів викликати "швидку".

А Миколка з Найдою не стали чекати, поки приїде біла машина з "блимавками" або поки ще хтось зарветься до сараю.

Негайно повернутися до Халабуди! Вони що? Вони нічого!

Як-не-як завтра Миколці до Школи! Може, уроки треба зробити, чи що…

Ніч спали погано, хоч животи крутив не біль, а тільки голод.

Зате коли наступного дня дізнались, що всі гостювальники на чолі з Вітчимом оклигали й знову засідають у Миколчиному подвір’ї, навіть трохи пошкодували, що назбирали вчора тільки двоє відер.

НЕВДАЛИЙ ЖАРТ

Ну, що такого Найда зробив?!

Подумаєш, ішли вони собі з Миколкою мимо Товстушиного дворика!

У кицьки Анхвіси якраз мав бути підвечірок — Миколка для таких прогулянок уже й ложку з собою носив. А що мисочка була порожня, то вони собі йшли і зовсім просто так, мимо.

Ну, подумаєш — гавкнув на ту дурну Анхвісу! Сидить завжди, наче пані яка, на тих штахетах, порошком і ковбасою несе від неї на кілометр! Та сто років вона йому потрібна! Ходили б вони з Миколкою біля цього дворика, якби тут не пахтіли кицьчині обіди й підвечірки, аякже!

А вона — ото ще ненормальна — як підскочить! Та як зашипить! Та шерсть — дибки! Ого-го-го, така очі видере й не покається!..

Найда позадкував: не опускатись же до бійки з якоюсь тепличною кицькою!

Пізно! Анхвіса вмент стала схожою на велетенського білого їжака та я-а-а-ак кинеться на Найду, та я-а-а-к уп’ється йому в голову зубами й пазурами!!!

Миколка — в крик, та за кицьку — від Найди віддирати!

Товстуха — на поріг, та до Миколки, та за чуба його!

Не встиг Найда вчепитись Товстусі за ковбасно-порошкову ногу в дуже рожевому капці, як різко заболіло вухо і кров залила йому очі так, що він уже нічого не бачив.

Отямився, коли вони з Миколкою нарешті вирвалися з котячої пастки-пащі й упали на сухе листя. А Товстуха з Анхвісою на руках гепнулась на асфальтну доріжку.

А ще чув, як Товстуха репетувала:

— Ах, ви, душогубці, волоцюги, хвашисти, нещасну тваринку мучите! Хвормені хвулігани! Міліції на вас нема! Об асхвальт нас виваляли! Та ще й, хву-у-у! — Анхвісу, мою конхветочку, своєю кров’ю позаляпували!..

Товстуха ще довго кричала, збиралась "телехвонувати" батькам і Директорові.

Та Найда з Миколкою не дослухались, бо були вже далеко.

Ай-яхайма, це ж треба так влипнути!..

Миколка приніс Найду в Халабуду і заходився промивати й замазувати зеленкою Найдині рани.

Хоч Найда ще два дні й почувався, як побитий собака (ні, це ж треба, га?!), та вже за два дні всі подряпини і загоїлись на ньому, "як на собаці".

Лише кінчика правого Найдиного вуха пес із Миколкою відтоді так і не дорахувались. Що ж, могло бути й гірше!

Але за що, питається, за що??? От і вір після цього котам і жінкам!.. Хто ж знав, що в них немає почуття гумору?

Отак два дні Найда з Миколкою відбували, так би мовити, процес реабілітації.

Іще днів десять майже не висовувались із Халабуди: ану ж Товстуха додзвонилась — ні, не до батьків, бо Вітчим уже давно обміняв телефонного апарата на сулію самогонки, — до Директора?

Днів ще з п’ятнадцять не могли спокійно дивитись на тіток, надто ж — товстих. І — на котів, особливо білих.

А обідати й підвечіркувати під Товстушин будиночок не ходили після того аж цілих три тижні.

ЗНАХІДКА

Розімлівши на останньому осінньому сонці, Найда раптом прокидається.

Його ніздрі вловлюють якийсь дивний запах. Начебто Дівчинки, чий Конструктор колись так невдало трапився на Миколчиному шляху. Але наче й не зовсім Дівчинки. Може, котячий? Атож-атож, щось таке!

Бр-р-р, буде він забивати якимись котами цей розкішний день!

Найда стріпнув покаліченим вухом. Хотів знову заснути, але не виходило. Той котячо-мильно-цукерковий запах будив і непокоїв. Той запах був не гідний собаки. Тому Найда потрюхав із Пустирища подалі: краще побіжить до Школи — чекати з неї Миколки.

Що за дивина? Чим ближче до Школи, тим більше Найда відчуває, що Миколки там уже нема. Таке сонце — нащо ж збавляти цей день на Школу?

Ага, він десь блукає у лабіринті дрібних плутаних кривульок-вуличок! Таке сонце — нащо ж поспішати в цей день до Халабуди?

Аж он він і є, ріднесенький! Біля розритої заболоченої шосейки. Балакає з якоюсь малявкою в патлатій шапці з нашитими ведмежими вушками.

Найда відразу впізнає у "вухатій" малявці Дівчинку. Оту, від Конструктора. Обережно роззирається навсібіч, але ні, її Тата ніде не чути.

Найда виляє хвостом навколо Миколки і натякає, що такі розмови добром не кінчаються.

Проте Миколка не слухає Найди. Він слухає Дівчинку.

Виявляється, Дівчинка заблукала. Її очі почервоніли й стекли солоною водою — Найда з Миколкою навіть знати не хочуть, що вона зветься слізьми. Бо Найда з Миколкою ніколи не плачуть.

Миколка просить, щоб Дівчинка не нюняла: він знає, де вона живе, і заведе її додому.

Але Дівчинка, розмазуючи солону воду по щоках, заливається ще дужче.

— Терточка! — хлипає вона. — Моя Терточка!!!

Виявляється, Дівчинка вийшла з терточкою гуляти, спочатку загубилась терточка, а потім і сама Дівчинка.

Миколка з Найдою розгублено нюшать між болотом і каменюччям. Ніде не валяється жодної тертки.

— Вона, мабуть, втопилася в калю-у-ужі! — аж заходиться малявка. Миколка попорпався дрючком у калюжі, але й там — тільки прогниле, ще, мабуть, торішнє, листя.

— Ходімо, я знаю, де можна познаходити цілу купу всяких терточок! Найдо, за нами!

Хлопчик бере Дівчинку за руку, і вони рушають на Пустирище.

Залізні тертки Миколка з Найдою вже давно поздавали на металобрухт. Але пластмасових валяється ще чимало.

— Ні-і-і! — заламує руки Дівчинка, відкидаючи одчищену Миколкою жовту пластмасову терточку. — Терточка — це мій хом’ячо-о-ок!

— Тьху, з тобою разом! — не знає Миколка, сердитись чи сміятись.

Але Найда знає, що робити.

Він поспішає туди, де зо дві години тому так і не спромігся заснути.

Ось він, запах! Як же відразу не здогадався? Мильно-цукерковий — бо Дівчинчин. Котячий — бо чим іще, як не котами, для нормального пса можуть смердіти миші?

І ким же, як не звичайною мишею, врешті-решт, є хом’як?!

Найда переможно гарчить і кличе Миколку з Дівчинкою.

Ось вона, Терточка: забилась під сухе лопушиння і тремтить.

Миколка визволяє хом’ячиху з шалини, оббирає від реп’яхів і подає Дівчинці.

Дівчинка стрибає від радості й цілує Терточку.

Найда стрибає від радості й лизькає Миколчину руку.

Миколка теж радий, але рятівникам не личить того виказувати.

— Гайда, ми з Найдою проведемо вас додому! — супиться Миколка. Найда згідливо помахує хвостом і біжить уперед — у розвідку, бо все-таки їм зовсім ні до чого наштовхнутись, наприклад, на Дівчинчиного Тата.

— Швидше чеберяйте, малі приблуди! — підганяв Миколка Дівчинку з хом’ячком, оббираючи на ходу реп’яшшя із ведмежих вушок на її шапочці. — Уже смеркає!

Листопадове сонце і справді скочувалось у напоєну останнім теплом дерезу.

ПОРОЗУМІННЯ

Найда переховувався за купою брикету й одверто нудився. Він часто лежав тут, на латочці теплого асфальту, під яким глибоко в землі проходила якась тепла труба.

Запах брикету йому зовсім не подобається, проте мусив терпіти: шкільні Двері відпустять Миколку не скоро. Бо вчора Миколка ненароком потрапив під Контрольну. А це неодмінно значить, що наступного дня, тобто сьогодні, його поженуть на Перескладання.

— Гав! — Найда аж підстрибнув од здивування, коли з-за брикетної купи на нього раптом вискочив його Миколка. Ранувато! Щось передчуття почали зраджувати Найду!..

— Дай п’ять!

Найда невпевнено простягнув лапу. Миколка розмашисто плеснув її своєю розпростертою долонею.

— Другу! — Миколка так само розмашисто ляснув іншу Найдину лапу своє другою рукою.

Так Миколка робить лиш тоді, коли його розпирає радісна звістка.

— Прикинь, Контрольну забацав на "десять"!!! — Миколка прицілився брикетинкою до дірки в штахетах. Однак передумав кидати, завваживши Найдине здивування. — Думаєш, списав?

Найда очікувально позиркував на господаря.

— Тільки перше завдання! Потім Катьку відсадили, і я робив сам!

Хлопець таки пожбурив брикетинкою, але промазав, вона, вдарившись об дошку, розсипалась на чорні шматки.

Найда пчихнув і закрутив головою.

— Не віриш? Училка сказала, що казанок у мене варить, як треба…

Найда все більше насторожувався: не подобались йому ці новини.

— Чого ти витріщився? Ну, гаразд, вона казала не "казанок варить" — "голова працює"! В тебе, каже, цей, як його, математичний імунітет… Ні, та, як її — інтуїція! Коротше, розумний ти, каже хлопець, якби ще й учився — ціни б тобі, каже, не було.

Найда похмуро мовчав.

— Може, мені справді за розум узятись? — підкидав ті смердючі брикетини й ловив їх, наче фокусник.

Справно виходило, може, Училка має рацію!..

Чому ж Найді хочеться завити?

— Я вже разок і в читалці засвітився.

Що-о-о? Миколка ще й по бібліотеках шастав?

Найда обтрусив із себе брикетний пил і невдоволено рушив до воріт. Бракувало тільки, щоб Миколка заради тих Контрольних зневажив їхні Базар, Смітники й Пустирище!

— Найдо, куди линяєш? — розвів руками хлопець. — Я ще ж, той, у півтретьої… На гурток думав… На математичний!..

Так і є! Кінець! А в них із Найдою було ще стільки планів!..

— Спинися, дурний! Думаєш, дуже я хотів на той гурток?

Найда зачеберяв іще скоріше.

— Училка пристала: піди, каже, піди! — Миколка наздогнав собаку. — Он Катька, мовляв, ходить, підтягнулась, порозумнішала!..

Найда все прискорював біг, а в його вірній собачій душі наростало тяжке несобаче зітхання й образа на людський рід. Правду в них кажуть: скільки вовка не годуй, а він у ліс дивиться! Ніби не він, не Найда, першим помітив, що його Миколка дуже розумний! Ще коли всі, з Училкою разом, вважали його за ледаря й "двієчника"! Чи ж їм і так погано живеться? Мало у хлопчика з Найдою радощів? Ні, "десяток" йому захотілося!

Скільки зусиль Найда вклав у цього хлопця, скільки сподівань вимріяв на майбутнє!

Марно, все марно, марно!..

— Та не жени, у мене ж підошва на чесному слові тримається! — захекано пригальмував Миколка. — Зараз удома чогось перекусимо, випрошу в мами якоїсь дратви й зашию!

"Удома"? "Зараз"? А як же — математичний гурток?

Найда завагався й пригальмував.

— Воно й правда: нащо той гурток, якщо взутий ходиш, а сліди — босі? — нарешті догнав собаку Миколка. — Теж іще, математик знайшовся!

Жалкує? Ні, обличчя веселе, очі сміються!

Найда спинився й віддано завиляв хвостом. Насправді він зовсім не збирався тікати від Миколки! Насправді Миколка — найкращий представник людського роду, а він, Найда, — найвірніший його слуга!

— От і я собі думаю: до чого мені та наука? — Миколка пригорнув цуцика до грудей і пошкрябав його за надкушеним вухом своїми пазуриками. — Є в мене Халабуда, є мій Найда — чого ще треба?

РОЗВАГА

А це вже Миколка придумав.

Товстуха зі своєю кицькою Анхвісою саме вийшли у Дворик. Анхвіса, як завжди, розсілася на штахетах, а Товстуха взялась до осіннього прибирання.

— Найдо, розіграємо Товстуху, еге ж?

Найда сторожко озирнувся на кицьку. Анхвіса, здавалось, байдужо вилизувала свою білу кудлату шубу.

Однак собака все ж вирішив лишитися збоку.

Миколка взявся до справи сам.

Він акуратно виламав у добре знаній дірці ще одну штахетину. Так, щоб тудою міг пролізти не тільки пес, а й погано вгодований хлопчик.

Потім, шнуркуючи туди-сюди, крадькома цупив у Товстухи з-поза спини то віника, то рядно, то інший реманент.

І вже удвох вони потішались із засідки з Товстушиної стурбованості.

— Та що ж це за хвантастика?! — била руками об поли тітка. — Кицуню, ти не бачила, куди я втеліщила граблі?

— …Тю, осьо ж вони, ріднесенькі, стоять! А… де моя робоча хворма?

— …Хворма на місці — то хвартуха десь лизень злизав! Не бачила, моя конхветочко?

— …Ні, ну, хвата-морґана якась! Хапко хватає, чи що?

— …Хоч той драпак тільки хвиркав, а не замітав, але ж все одно жалко! Де наш дворовий віник подівся, га, Анхвісочко?

Анхвісочка щоразу тільки холодно глипала на господиню і поверталася до своєї шубки.

— Найдо, ходімо на Халабуду, я щось придумав! — Миколка вкотре виліз із дірки.

Під пахвою він тримав гарбуза. Щойно такий стояв на лавці в Товстушиному Дворику, біля десятка інших, різної масті, гарбузиків і гарбузенят.

У Халабуді Миколка підняв з долівки пальто. Колись Найда вибрав те пальто на Смітнику для Миколки: не все ж йому бігати в благенькій курточці. Пальто було серед кращих сміттєвих удягачок, ще зовсім не старе. І дуже затишно пахло курчатами, яких, видно, колись нащось тим пальтом накривали.

Але Миколці воно зовсім не сподобалось, казав, що воно, бач, не модне! Вигадали ту моду. Цікаво, а в собак мода буває? І нащо вона

взагалі? Найду його шуба цілком влаштовує, він би й не хотів на щось "модне" її міняти. Ото хіба що кепсько, як навесні линяти доводиться. Взяти б і скинути за раз, а то де не ступнеш, із тебе шерсть летить, а сам — наче старий валянок облізлий… Хи-хи, це ж і Анхвіса, мабуть, замість пухнастої снігової кулі стає весною, наче викинута на Смітник дірява пухова хустка.

Утім, це Миколка через ту новеньку із паралельного класу.

Що ж, пес не перечив, коли хлопчик постелив пальто Найді замість ліжка.

Тепер же хлопчик забрав його, вдягнув на довгого хрестоподібного дрючка і взявся напихати сухим бур’яном.

Найда скептично спостерігав за Миколчиними химерами.

Потім хлопець познаходив у дерезі черевики.

Ті черевики теж були ще пристойні, зовсім не старі й не дуже на Миколку великі. Їх Найда теж дбайливо підібрав для хазяїна: годі мерзнути в порваних кросівках!

Але цим людям догоди! Каже: "дядьківські" якісь! Добре, що діряві кросівки не дядьківські!

Черевики відтоді служили гніздами для мишачих виводків.

Тепер Миколка поприв’язував Найдині трофеї знизу до дрючка.

— А зараз — коронний номер!

Миколка дістав кишенькового ножика й старанно повирізував у гарбузові дірки.

— Схожий на Вітчима, еге ж?

Та ні, гарбуз більше скидався на одного пихатого бульдога з дев’ятиповерхівки. Вітчимова морда мала би бути страшніша. Для повної схожості в гарбуз довелося б улити бутель самогону й уткнути "бичка"-недопалка. А що цих речей Миколка з Найдою в себе ніколи не мали, то й так зійде.

Миколка насадив гарбуза на дрючок, поверх пальта: о, тепер уже мовби людина!

Залишалось тільки обв’язати чимось "голову": про сяку-таку шапку для Миколки Найда не подбав.

Товстушин Дворик був уже прибраний і порожній.

Миколка примостив "чоловіка" на лавці біля гарбузів: от сів собі хтось і схилився, дрімаючи.

Вони з Найдою причаїлись за тином і почали ждати.

Десь за півгодини Товстуха з відром викотилась у Дворик. Уже сутеніло, тож Миколчиної підстави не завважила.

Мугикаючи під носа якусь пісеньку, рушила до колонки.

Раптом я-а-а-ак звересне!

Та я-а-ак брязне відром, та я-а-а-ак побіжить назад у хату!!!

Наче та скажена Анхвіса! Такого кіна Миколка з Найдою навіть не сподівались!

За кілька хвилин Товстуха знов обережно висунулась із Будиночка. Покрадьки наблизилась до лавки. У напівтемряві опудало було дуже людиноподібно.

— Агов, чоловіче! Що ви тут робите?

"Чоловік" мовчав.

— Прошу пана, це, мабуть, якась хвальсихвікація! Ви, мабуть, переплутали адресу!..

"Панові" — хоч би що!

— Громадянине, нащо мені ваші хвестивалі?! Забирайтеся з мого подвір’я!

"Громадянин" і не думав слухатись.

Миколка з Найдою лежали на землі у сховку, собака скавулів од сміху, Миколка пирскав, затуляючи рота рукавом.

Жінка підійшла ближче.

— Якщо ви свататись, то можете відразу набрати собі гарбузів! Ми з Анхвісою — хвеміністки й кавалерів не приймаємо!

"Кавалер" нахабно шкірився з-під ганчір’я.

— Хвлегматик якийсь, чи що?.. Чи — хванатик-маньяк?.. Чи просто заснув?.. — Товстуха обережно поторсала "гостя" за плече. — Я зараз викличу міліцію!

"Хванатик" тільки ще нижче звісив голову.

— Може, вам погано? Може, вас до хвармацевта?

Миколка з Найдою аж качалися від реготу.

Мабуть, Товстуха вирішила зміряти "хворому" пульс, бо взяла його за рукав.

Пальто зсунулося, з-під нього посипався бур’ян.

Але Товстуха й тепер не второпала, в чому річ. Вона сварила "негідника", що насмітив у щойно прибраному Дворикові!

Аж коли гарбуз упав із палиці і погуркотів асфальтом, до неї почало доходити.

— Ах о-о-о-он воно що-о-о-о!!! — аж заспівала з несподіванки. — То це все — хвікція? То це — чиїсь дурні хвокуси?

Товстуха пірвала дрючка, якого висмикнула з того-таки "чоловіка", і метнулась до огорожі.

— Ану, де-е-е тут ті ахверисти?!! — верещала мало не на всю Вулицю.

Підозрював же Найда, що вона — скажена!

Тож вони з Миколкою ґав не ловили. Ноги-лапи на плечі — й гайда!

В Халабуді ще довго обговорювали пригоду, передражнювали Товстуху і сміялись, аж падали, аж надривали животи.

— "Хоч ваші черевики дуже ґламурні, але шапочку можна було підібрати моднішого хвасончику!" — кривлялась хлоп’яча тінь супроти свічки.

— …"Не хвилюйтесь, прошу пана, хвармацевт вам причепить голову назад!"

— …"Забирайтесь, шановний, бо зараз нацькую на вас Анхвісу! Як скажу своїй кицунечці: "Хвас!" — із вас тільки зернята посиплються!.."

Хоч Найді трохи й незатишно було моститись до сну не на пальті з курячим ароматом, він робив це весело.

Бо ж хіба не дотепник його Миколка?!!

А пальто завтра Товстуха-чистьоха точно занесе на Смітник, і Найда знову його притягне.

ПОМСТА

Найда так довго чекав цієї нагоди, що, дочекавшись, аж не повірив у неї.

За цей час перебрав безліч варіантів. Поцупити з Чіксиної сумки Щоденника і розтерзати його серед шкільного дворища? Вимочити її портфеля в найбруднішій калюжі? Натрусити бліх до пакета зі спортивною формою? Заразити глистами? Привселюдно покусати? Покусати крадькома, але щоб знак лишився навіки — як на його собачому серці?

Колись та Чікса дуже образила Найдиного Миколку.

Ну, ніяк не міг вибрати Найда. І не через кам’яну Миколчину байдужість до того випадку. Еге ж, Найдин господар ніколи не згадував новенької з паралельного класу, навіть не вимовляв її імені, але Найда нюхом чув, що те мовчання — таки про неї, про Чіксу.

Ні, просто жодна з придуманих кар не здавалась доречною. Одна — занадто м’яка, інша — надто велична як для нікчемної Чікси.

Однак час урешті настав.

У ці дні Миколка з Найдою приходять до Школи зарання. Похолоднішало, і в Халабуді не дуже наспишся. Навіть під ватяною ковдрою, що її, наполовину зітлілу од Вітчимової цигарки, Миколка з Найдою перетягли на Пустирище.

Таких "ранніх пташок" щоранку назбирується в шкільному дворі чимало. Прибиральниць і Завгоспа не видко. Навіть Школу ще зачинено. Хлопці борюкаються й кидаються портфелями, старшокласники покурюють з рукава і видивляються на чікс, тобто на дівчат. Малі ж і великі чікси, тобто дівчата, хихотять, базікають і крадькома поглядають то на хлопців, то у блискучі кружальця, в яких їм себе видно, мовби у найпрозорішій відстояній калюжі.

Але щоранку і дівчата, і хлопці, найменші й найстарші, завмирають та забувають про все на світі, коли до Школи підвозять Чіксу.

Вона висковзує з блискучої машини біля квадратно підстрижених кущів.

Павою пливе центральною алеєю через усе широченне Дворище до шкільних Дверей.

У Чікси щоразу нове вбрання під або над шкільною формою, через раз новий рюкзак і через два — нова мобілка.

Проте щоразу — той самий запах незнайомих країн і чогось солодкого, але не цукерок. А ще — верескливий голос пещеної болонки. І крижаний погляд, у якому ніколи не видно нічийого відображення, як-от у блискучих кружальцях чи в найпрозорішій калюжі. У ньому тільки вона сама.

І на помсту сьогодні Чікса напросилась також сама.

Найда зосередив увесь свій гострий зір і вловив ще одну свіженьку деталь. Щось зовсім непомітне визирало з-під холоші формених, хоч і модерних, Чіксиних штанів.

Найда тихенько стрепенувся й тихенько пішов назирці.

Найда напружив увесь свій нюх: пахло вчорашнім днем. Напередодні, скинувши колготи, Чікса ненароком залишила їх у шкільних штанях і там забула!..

Найда напружив усю м’якість на подушечках своїх лап і безшумно підкрався до Чіксиних ніг. Як тільки Чікса пригальмувала, читаючи "есемеску", легенько піймав зубами крайчик того вчорашнього дня, потягну-у-ув… — І відпустив аж тоді, як виволік на пристойну довжину. Тепер він просто чемно біг слідом, а безрозмірні колготи ривками стрибали за правим лакованим чобітком.

Проте Чікса не помітила, що її вчорашні колготи стали об’єктом здивованої уваги всіх присутніх. Вона ішла, як завжди, задерши голову й ні до кого не вітаючись.

А Найда весело трюхикав за нею і демонстративно прикидався, ніби хоче колготи вхопити: граючись так, у дитинстві ловив усе, що ворушиться. Так досі часом грається Товстушина кицька Анхвіса.

Малі й Старшокласники, навіть Завгосп і Директор, які з’явились у Дворі, повитріщалися на процесію.

Чікса, купаючись у загальній увазі, навіть сповільнила крок.

Присутні почали перешіптуватись і переморгуватись.

Чікса ще більше запишалась і закопилила змащені липучим блиском губи.

Перед сходами Найда знов ухопив зубами колготок, гучно заскавулів — ніби йому жаль покидати "здобич", і зупинився.

Чікса нарешті відчула щось не те. Загальмувала, озирнулась… І вклякла: знизу на неї глузливо-покірно дивилося бридке, закошлане приблудне псисько. І тримало в зубах, наче якийсь бальний шлейф, її ж, Чіксин, капроновий колгот! Що тягнувся із її ж штанів!

Чікса розгубилась і не знала, гонити пса чи рятуватися від ганьби.

Аж тепер усі відверто розреготались.

— Ану пш-ш-шов геть, приблудо! С-с-собака! — болончасто заверещала вона.

Найда хотів з гідністю покласти "шлейфа", але той засів на зубові. Чікса вищала. Найда мотав головою, аж поки не наступив на колгота лапою. Той відчепився і пес дременув до Миколки.

Уся школа зареготала ще дужче. Тільки Директор ледве тамував сміх. А Завгосп геть-чисто забув, а може, просто сьогодні не хотів проганяти Найду.

Видно, та Чікса усіх дістала.

— Чого повитріщались? — вищала Чікса, намагаючись позбутись "учорашнього дня". Капронові колготки тягнулись і ніяк не могли витягнутись до кінця.

— Шмоток не бачили, чи що? — нервувала Чікса.

Найді, який тепер перетворився на суцільний слух, здалося, що її слова адресувались насамперед Миколці, котрий цілком випадково і справді невинно потрапив їй на очі.

Чікса зіжмакала колгот і, паленіючи, пострибала сходами й зникла у Дверях.

Юрба теж помалу рушила у двері, сміючись та обговорюючи пригоду: веселий настрій на весь день Школі був забезпечений.

А Найда врешті може відітхнути спокійно і навіть десь піти на Яр — відіспатись за всі тривожні години.

ЖІНКА ІЗ ЗАПАХОМ ЯБЛУК

Колись Дівчинка загубила свого хом’ячка Терточку.

А тепер Найда загубив свого Миколку.

Це ж треба: зовсім трохи загаявся на Смітнику й Миколки біля Школи вже не застав!

Найда вже обганяв усі Двори, Вулиці й Пустирище!

Навіть до Миколчиного дому забігав, хоч там давно Миколкою і не пахло. Тільки Вітчим справляв під розчахнутою грушею черговий бенкет.

Найда так вибігався, напереживався, що геть охляв. З останніх сил приплентався під Халабуду (якщо Миколка повернеться, то — сюди) і трохи кимарнув. Ні, ну, звісно, якби його собаче серце чуло серйозну біду, він би й повік не склепив!.. А то ж знав: хазяїн заявиться, ніде не дінеться! І чом було не попередити, куди посунеш?

Проте сон був — кошмар: якісь яблука, яблука, яблука — купи різнокольорових яблук!..

Найда ходив тими кучугурами, яблука скочувались і збивали Найду з лап, але він знову йшов і тривожно здригався уві сні. Ба, навіть їв ті червоно-жовті соковиті плоди, хоч у звичайному житті робив це, коли геть здихав од голоду.

Нарешті, після чергового зашпортування, шматок яблука застряг собаці в горлі.

Найда підскочив і прокинувся.

Навколо стояв густий солодкуватий запах яблук.

А до Халабуди наближався… Миколка!!!

Найда спершу радісно побіг назустріч і завиляв хвостом.

А потім згадав свої муки й узявся Миколку обгавкувати: мав би совість! Найда тут собі місця не знаходить, а той десь бродить без дозволу?!

— Ша, Найдо, ша! — не дуже-то й винувато виправдовувався Миколка. — Я той… ходив там, підсобляв дещо! Зі школи вирулив: якась баба суне, торбами обвішана — аж вгинається. З торбів — молоденькі деревця стирчать на всі боки. Давайте, кажу, поможу нести! Вона: ой, поможи, бо ж дуже садок люблю, накупила на базарі саджанців, а сил донести не маю. Тяжкі, зараза, але так і допер аж до хати. Вона: ой, дякую, ти, синку, дуже чемний! А то, мовляв, бачила я іншого хлопчика, ще й меншого за тебе — вже п’яний і обкурений. Ну, раз так, то я той… ну, надихнувся й питаю: може, ще вам щось треба? То і яблуні в садку їй пообривав, і в ящики поскладав, і в льох позаносив, і нові яблуньки ми з нею посадили, ще й старі дерева пообкопували…

Пес докірливо обнюхував господаря. І що це в нього? Торба яблук? Гарна віддяка за півдня Найдиних страждань! Дожився Миколка, дожився й Найда біля нього!

— Училка ж казала, що старих людей треба шанувати! Ну, через дорогу там перевести чи що… — вже винуватіше бубонів хлопчик.

Найда погрозливо вишкірився.

— Ну, гаразд: вона казала не старих — літніх людей! Це ж те саме.

"Літніх"? Якраз дуже не те саме! Тепер нарешті всі загадкові ниточки привели до однієї відгадки!

Найда ще раз обнюхав торбу і раптом згадав Жінку, яка пахла сонцем, яблуками і літом.

Літня Жінка! Ота, що колись, дуже давно, ще як Найда був малий, Миколку порятувала! Коли той мало не вмер од Вітчимової "науки"! Ота, яка насварила за те, що хлопчик так рано закурив і п’яний, але Найда за це на неї не гавкав! Це ж його, Миколку, Жінка і мала на увазі, коли

розповідала про колись баченого "хлопчика"!.. Миколка просто її не пам’ятає — був же тоді без пам’яті!

Так ось чому Найда не знайшов Миколки! Так ось чому Найді снились яблука! Не тільки тому, що сад і хата тієї Жінки далеченько, а й тому, що вони наскрізь просякнуті пахощами яблук!!! Пахощами, які забили дух Миколки!..

Найда ще для годиться трохи подзявкотів. Але скоренько завиляв хвостом і заспокоївся.

Гаразд, хай уже! Хай слухає ту свою Училку, хай помагає і старим, і літнім! А ну ж серед них, як от сьогодні, трапиться людина, що колись урятувала тобі життя!

ЯК НЕБО В РІЧЦІ ВТОПИЛОСЯ

Біля неглибокої річки Болотянки зібрались малята. Це приїхали друзі до Дівчинки: так само малі, так само пропахлі милом, цукерками й батьківською любов’ю.

Усі перелякано дивилися то на воду, то на Найдиного Миколку. Після того, як Миколка врятував хом’ячка Терточку, він здобув у Дівчинки Авторитет.

— Дивіться, діти, небо втопилося! — гигикнув Миколка. Так, аби що-небудь сказати цій пещеній дитсадківській громаді.

— Гав! — з гідністю потвердив Найда Миколчині слова.

На дні тихої річки справді спочивала безмежна блакить, а в ній кошлатились білі хмарини.

Діти зажурено мовчали.

Раптом котресь поглянуло догори. Небо вгорі було!

— Ну, як вам сказати? — зніяковів Миколка. — Небо ж не все втопилося. Тільки шматочок, тільки нижнє бовтнуло… той, упало. Але й без нижнього неба хіба ми не відкинемо ратиць, той, копит? Тобто, той… хіба зможемо жити? Хіба зможуть літаки нормально літати? Пташки почнуть задихатися, дощі стануть холоднішими! Бо вже фугуватимуть, той, ітимуть аж із отієї, вищої частини. А легкий сніжок зовсім до нас не долітатиме…

— Гав! — додав значимості Миколчиним словам Найда, ніби крапку поставив. Справді, цього року снігу було — тільки подушечки лап намочити.

Малята слухали, наче заворожені. Миколка ж говорив і говорив, пишаючись тим, що вперше у житті завоював таку увагу, що так багато круглих оченят прикипіло до нього.

Нечутно підійшов чужак — хлопець з Вулиці. Посмердів новими черевиками й пиріжками, послухав трохи, а тоді як розрегочеться!

— Чого, малі, вуха порозвішували? Слухаєте цього вошивого! "Небо втопилося!" Гляньте вниз, дурні. Бачите себе? То ви що, теж потопилися? Це просто відображення! Як у дзеркалі! Зрозуміло?

Діти полегшено відітхнули.

Чужак гордо пішов стежкою далі.

— Найдо, за мною! — рушив і присоромлений Миколка.

— Гав! — Найда рвонув за Миколкою, але в останню мить уловив сліди незнайомого Собаки: чи не той, що погриз "куряче" пальто, викинуте Товстухою на Смітник?

Малеча стояла на місточку і знов дивилася то на воду, то на небо.

— Жаль, що сніжинки не долітатимуть!.. — першою врочисте мовчання порушила Дівчинка. Очиська її були повні зворушення від незвичайної події.

— Скода, со досці будуть холоднісими!.. — підтвердило котресь.

— Відображення відображенням, а небо таки на дні!.. — дивувалося інше.

— Яка мілка річка і яке глибоке небо втопила!.. — зітхнули всі зачаровано.

— Гав! — підкреслив урочистість моменту Найда.

І, вмить забувши про запах незнайомого Собаки, радісним клубком потрюхикав доганяти господаря.

ГІАЦИНТ

Довгими вечорами в Халабуді Миколка долонями виробляв різні фігурки проти свічки, і вони кидали на фанерну стіну химерні тіні. У такі години Миколка часто розказував Найді, що, коли виросте, вони з песиком підуть служити в якійсь компактній… чи то контрактній армії.

З них обох вийдуть добрі вояки. Ех, із Найдою та Миколкою Україна колись нарешті займатиме не тільки перше місце за кількістю курців (Училка розказувала), а й за цією, як її… обороноздатністю! А ще

Миколка теж почепить Найді такий медальйон, як той, що його невідомий солдат почепив на війні улюбленому собаці!

Тож недарма шостого грудня, повідомила Миколчина Училка, відзначається День українського війська. Ще вона придумала, ніби в цей день Миколці й усім хлопцям класу треба вручати гостинці.

"Гостинець" — уже навіть слово пахне чимось дуже гарним і таємничим.

Проте ще в першому класі напередодні дарування Гостинців Миколка ненароком почув, як Училка сварила дівчат. Бо жодна однокласниця не хотіла дарувати Миколці. Нарікали, що він ледар, бомж і що потім, на дівчаче свято, нічого нікому не віддарує.

Миколка тоді аж до Нового року до Школи не ходив. І наступного грудня так само.

Найда здогадується, чому третьокласник Миколка змінив свою думку. І на День українського війська до Школи таки плуганиться.

Потайки він таки сподівається на подарунок… від Чікси! Ах, який же з нього вояка, якщо не може розпізнати в Чіксі ворога?! Так, Чікса після Найдиної помсти вже не кривиться гидливо, коли бачить Миколку, але… Училка даремно хвалила, що в Миколки добре працює голова! Кепсько вона працює, коли Миколка досі плекає марні надії!

Ого, що робиться!..

Миколка висувається зі шкільних Дверей боком, однак із очима переможця. Обережно тримає якийсь целофановий пакет! Гостинець, Їй-Богу!

Пакет пахне… квітами.

До запаху квітів Найда абсолютно байдужий. Він йому завше відгонить милом. Але зараз готовий змиритися з чим завгодно. Тим паче, відчуває, що квіти — не від Чікси.

— Прикинь, Катька подарувала! Наче бузок, — червоніючи аж по вуха, Миколка відхилив перед Найдою целофан.

Там була таки дуже бузкова (то брехня, що пси кольорів не розрізняють) квітка в горщику.

— Квітка Гіацинт! — Миколка такий гордий, ніби в горщику не квітка, а, щонайменше, живе цуценятко, порятоване з багна.

— Прикинь, сама захотіла! Училка скомандувала, щоб усім дарували однакове — по шоколадці.

Миколка недбалим рухом витяг її з кишені. Так, мовби це була не смачнюща шоколадка, а жменя лушпиння.

Бо вся його радість замикалась на тому, як його… Гіацинтові.

— …А Катька потім до мене тихенько підійшла. Каже: я тобі ще дещо хочу… І пакета цього втеліщила!

Миколка поклав шоколадку знов до кишені, але раптом щось згадав і схаменувся:

— Ой! А шоколадку віддай, каже, своєму Найді! Ну, він же у тебе теж солдат! Прикинь, ім’я твоє пам’ятає!

Шоколадку? Чисто дівчачі химери: справжньому воякові замість смачної кісточки — цукерку!

Якби Катька тоді, в поєдинкові, його, можна сказати, солдата, не порівняла з безпородним котом, Найда був би тепер навіть радий. А так… Утім, хай уже! Згадала, привітала, пам’ятає, як звати!.. І за те спасибі, що хоч не квітка!

— Коротше, вдома з’їси! — Миколка поплескав себе по кишені з шоколадкою. — Захочеш — зі мною поділишся, а ні — то я все одно вже кращий дарунок маю!..

Любовно загорнув над вазончиком целофан.

— Бігом, Найдо, в Халабуду: йому ж, мабуть, холодно!

Відтоді їх стало троє. Найда, Миколка і Гіацинт.

Миколка навіть поливав Гіацинта в один і той самий час. За кожним дзвінком халабудного будильника, якого колись знайшли на Пустирищі, відчистили, й він, мов у віддяку, почав іти.

А вечорами, після розмови про майбутнє військо, Миколка несміливо заводив іншої:

— …Як думаєш, чого вона мені, той… Вирішила подарувати?.. Ще й таку гарнющу квітку?

— …Прикинь, і нічого їй, що інші від мене одвертаються!..

— …А вона нічо, та Катька, га?.. Може, і я їй трохи, той?.. Ну, подобаюсь? Як думаєш?

— …Це ж мені ще ніколи ніхто ніде нічого, а тут — таке!..

Потім неодмінно відкопував із кутка Халабуди слоїка з їхніми чесними заробітками. Там були і копійки, і гривні. Струшував скляною посудиною і впевнено промовляв:

— Ох, коли вже та Училка оголосить про дівчаче Свято? Бо тут набереться на та-а-аки-и-ий Гостинець!.. Вони думають, я бомж, а я Катьці щось та-а-аке-е-е викуплю, яке нікому й не снилось! Ану підказуй: що можна подарувати дівчині?..

— …А кросівки? Ну, трохи відкладаються, подумаєш!

Чікси тепер не відчувалось навіть у його мовчанні.

Найда не ревнував. Ну, хіба що тро-о-ошечки. Може, на якихось півхвоста! Ба, навіть менше: на чверть кінчика вуха, підступно відкушеного кицькою Анхвісою. Та й то — ні.

Бо, виявляється, дуже приємно бачити Миколку щасливим і замріяним. Це ж майбутній військовій службі, здається, не завадить?

ПРИМИРЕННЯ

Найда з Миколкою так ловко пристосувались цупити в Товстухи з-під носа кицьчині обіди, а вони, ті обіди, були завше такими смачнющими, що хлопчик із собакою стали втрачати пильність.

Якось вони так захопились — уже другою — мисочкою відвареного м’яска, що проґавили, як із-за огорожі покрадьки висунулась Товстуха.

— Ах он воно що!.. Хва-а-айно, хлопчику, хва-а-а-айно! — заспівала знайомим голосом. — А я тут хвілосохвствую, від чого ж це моя Анхвісочка худне й марніє вже третій день!..

Найда з Миколкою вже мали дременути, щоб аж закуріло. Але Товстушина п’ятірня мертвою хваткою трималась за Миколчину курточку. Хлопчик не смикався, бо курточка була благенькою і могла ось-ось порватись, а Найда, хоч як раптово занило йому надкушене Анхвісою вухо, не міг покинути господаря в біді.

— Тьотю, вибачте, ми більше не бу-у-удем!.. — доводиться принижуватись Миколці.

— Та я вже третій день через вікно спостерігаю за вашим "більше не будем"!.. Так ніяких хвінансів не хватить! Що, вчорашня рибка-хвіш до смаку припала, хіба нє?

— Дуже! — звів на тітку щирі очі Миколка.

— А сьогоднішні хврикадельки?

— Ще… не розсмакував!.. — знайшовся Миколка і проковтнув слинку.

Товстуха здивовано вмовкла. Анхвіса ж ліниво розтулила свої зелені балухи.

— Ану, ходімо, паскуднику, зі мною, зараз усе розпробуємо і розсмакуємо! — Товстуха, цупко тримаючи Миколчину курточку, потягла хлопця до Будиночка. — Ти ж, Анхвісочко, погуляй надворі, тобі не можна знервуватись!

— Тьоть, ну, пустіть, тьотю!.. — марно впирається Миколка.

Найда поплуганився слідом.

Товстуха заштовхала Миколку в Будиночок. Спересердя навіть не помітила, що за її рожево-ковбасними ногами вскочив і стривожений Найда.

Зачинила двері зсередини.

Найда у розпачі забився під шафу: все, вона пустить хлопчика на переробку! Наробить "хваршу" і півроку годуватиме ним Анхвісу!!!

— А тепер признавайся, чого об’їдаєте мою кицьку, — Товстуха дістала з шафки ножа. Таки мститись! А якби ще знала, що Найда з Миколкою обкрадають кицьку, гай-гай, відколи?!.

— Ви що, голодні?

— Ні, — опустив очі Миколка.

— А що ви їсте?

— "Фанту", "Мівіну"… Вони дуже добрі, але… Ваша риба — добріша!..

— Добріша, кажеш? — Товстуха чогось шукає в миснику. Якоїсь біди на їхні з Миколкою голови!

Таки добре, що та скажена кицька зосталась надворі. Отже, ніхто не завадить Найді зараз піти в атаку на Товстуху. Доведеться мужньо пускати в хід гострі собачі зуби! Не гинути ж майбутнім воякам отак безславно!

— А мама хіба не добре варить? — допитувалась Товстуха, тарабанячи посудом.

— Добре! — Миколка, як справжній козак, стоїть за маму горою!

— Коли-не-коли, еге ж? — Товстуха попала "в точку", і Миколка похнюплено вмовк.

— Ех, ви! "Хванти", "мівіни"! Не могли по-доброму попросити?

Найда вже зовсім готовий був нападати, але помітив, що Товстуха наливає в тарілки гарячого супу, ставить одну перед Миколкою, другу, меншеньку — під стіл.

— Де той твій собачка? Хай прийде, поїсть!

Пес насторожився. Востаннє перед смертю нагодувати хоче, чи що? Обережно висунувся зі сховку.

— О, та він тут, під шахвою! Іди сюди, обідай! Думаєте, я безсердечна? Хіба не бачу, що голодні? І ти, і твій сухоребрий песик! — Жінка нарізала й поклала перед Миколкою ще й ковбаси: — їж, пригощайся!

Миколка глянув на ковбасу, тоді на собаку. Товстуха піймала той погляд, кинула і Найді кружечок.

Поки Найда з Миколкою спорожнювали миски, Товстуха вийшла і повернулась уже з кицькою на руках.

— Я ж, дитино, хвора самотня жінка! — лагідно погладила готового до захисту Найду. — Нікого на світі не маю, крім оцеї Анхвісочки! — погладила й кицьку.

Тут Найда розумів Товстуху: у нього теж не було нікого, крім "оцього" Миколки.

— …Колись відібрала її в сусідів: хотіли втопити, бо нібито лазила по столах і збитки робила!

Тут Найда розумів Анхвісу: його ж самого топили, і теж його порятувала Миколчина добра душа.

— Знаєте, було, як ото у вірші Івана Хвранка: "Плакала киця на кухні, аж їй очиці попухли! Кухар сметанку злизав, на мене, кицуню, сказав!.." — поцілувала Анхвісине вушко. — Голодне було, то й крало, хіба ж я не розумію? А як вона у мене сита — не те, що красти, і дивитись на їжу часом не хоче!..

Атож, це Найда з Миколкою помітили!..

— Ради неї всім жертвую! Сама не з’їм — Анхвісочку нагодую!

При цих словах Найда з Миколкою трохи недовірливо поглянули на Товстуху й одне на одного.

— Я ж ради неї, конхветочки, все! Всю пенсію свою!.. — знову поцілувала Анхвісу.

Ті котячі ніжності! Вже хоч би не за їжею, бо навіть смачна ковбаса може Найді вернутися!

— Спасибі вам! — одсуває порожню тарілку врешті й Миколка. — Дуже смачно, прощайте!

— Гав! — прощально лизнувши мисочку, поспішив за господарем і Найда.

— Чого ж це — "прощайте"? — підхопилася Товстуха. — А до мене вечеряти?

Найда з Миколкою від несподіванки стали в дверях і не знали, що сказати. Анхвіса теж здивовано і трохи зверхньо (треба ж уміти так дивитись: знизу вгору, а погляд — наче з високого трону!) глянула на непроханих гостей. Тоді розвернулась і пішла спати на диван. А Найда що? Найда нічого: якби не кликали, триста років йому потрібна Анхвісина хата!

— Або снідати чи обідати? Хоч у вихідні? — співала тітка.

Найда з Миколкою здвигнули плечима й перезирнулись. Справді, чого б і ні? Це ж краще, ніж красти з-під штахетів?

— Ну, якщо просите… То часом… можна! — з гідністю відповів Миколка. От який він у Найди розумний і чемний!

— Ну і гаразд! — просяяла Товстуха. — Моя бабуся колись у голодовку без хліба вмерли, то я оце мовби їй даю, — додала вже сумно.

О, Найда це розумів: і самому не раз…

— Постривайте, в мене ще у бухветі щось є!

Товстуха натоптала Миколчині кишені печивом. Потім радо покотилась їх проводжати.

І добре, що взялась провести, бо з того всього Найда й Миколка були б осоромились. Рушили-бо спершу до звичної дірки в тину. А не до хвіртки!..

СВЯТО ПЕРШОГО СНІГУ

Сніг! Навіть Найда знудився за цим дуже білим, ледь мокруватим пухом!

Аж самому смішно: раптом здалося, що Сніг пахне… конваліями! Ні-ні, в містечку найдрібніше цуценя знає, що квіти Найді завше відгонять милом. Але конвалії…

Колись давно, років два чи й три тому, в час буяння конвалій він народився… То був короткий проміжок якогось туманного блаженного сну. Поки все не обірвалося раптовим розставанням з Мамою і зануренням у мало не смертельне багно… Відколи Миколка порятував Найду, конвалії більше якось не стрічались, але вони завжди жили в Найдиних снах.

Сніг навіть схожий на конвалії! Маленькі дзвіночки-горошинки, які сипались із неба, мов потовчені кульки пінопласту з поламаних упаковок від усяких телевізорів на Смітнику!

Тю, це що, Найду потягло на романтику? Втім, сьогодні можна, бо ж — Сніг!

Найда бігав, підстрибував, лизькав сніжинки і все косив око на Школу. Скоро буде перерва, і Двері випустять Миколку.

Миколка тепер мало не щодня ходить у ту свою Школу. Найда вже й змирився: гаразд, хай уже, хлопця на ланцюг не посадиш!.. Хоче писати свої, точніше, Училчині Контрольні — хіба ж Найда його зубами триматиме? Зрештою, та Училка… може, вона й непогана?..

Аж ось і дзвінок! Шкільні Двері вибухають цілим салютом школярні… Ох, та що це знов за котячі ніжності: Найда хотів сказати — хлопців і дівчат, або — хлопців і чікс!

Усі дзвінко розкочуються по снігу, пищать, кидаються сніжками, борюкаються!.. Хлопці сиплють сніг чіксам за коміри, ті відбиваються і натирають тим самим снігом хлоп’ячі писки…

Найда не помітив, як і сам опинився у веселій колотнечі. У гармидері його не завважить навіть Прибиральниця! Ось хтось грайливо сипонув снігом собаці на загривок, ось хтось ненароком перечепився через пса і зі сміхом летить у кучугуру, ось вони вже котяться радісним клубком удвох із Миколкою…

— Класна погодка, Найдо, еге ж? — відхекується Миколка біля воріт.

І старанно обтріпує сніг зі своєї благенької курточки й старих кросівок: зараз-бо із Дверей вийде… Катька!

Катька — ще одна причина, через яку Миколка перестав пропускати Школу. Відколи вона подарувала хлопцеві Гіацинта, він знов почав умиватись і відчищати з одягу вчорашнє засохле болото. А зараз, із приходом Снігу, — обтрушувати з одягу мокруватий білий пух.

Як на Найду, Катька нічим не цікавіша за ці стрижені під ялину кущі біля Школи. Вона, як сказали б про їхній собачий рід, — середньої паршивості. Наскрізь пропахла Школою, вона помішана на Уроках, тому гуляти виходить пізніше за інших. Мабуть, вилизує класну дошку й вишукує останні блохи у домашніх вправах.

— Найдо, прикинь, ще й прикладно вийшло! — підстрибує хлопчик. І співає свою придумку: — Сніг засипав цілу Школу, сніг усім нам по приколу!

О, нахапався вже у Товстухи з її Хвранком! Вірші — це так само небезпечно, як захоплення Контрольною!

Чи — хай бавиться: хіба ж Найда й собі з нагоди Снігу не мислив конваліями?

— Стривай, зараз далі складу! — на мить задумався і щасливо продовжив: — На сніг весь клас повибігав… М-м-м-м… Упав, стрибав, сновигав…

Миколка почухав потилицю, глянув на Двері і взявся радитись із Найдою:

— Як же далі? Отже, на сніг весь клас повибігав… М-м-м-м… Знав, пропав…

— Гав! — Найда не знав, чим ііце може підтримати свого любого хазяїна.

— Ой, точняк! — Миколка затряс в обіймах кудлатого друга. — Та ти ж у мене цей, як його, поет! Слухай, що виходить:

Сніг засипав цілу Школу,

Сніг усім нам по приколу!

На сніг весь клас повибігав,

І навіть песик каже: "Гав"!

Що ж, вірші — це навіть непогано! Принаймні краще, ніж Товстушині плачі про кицю на кухні! Дуже навіть краще!

Нарешті на поріг висунулась Катька.

Миколка ринувся до неї, але різко зупинився. Так і завмер зі сніжкою в руках.

Найда розумів його з півруху: Миколка не кине сніжки, як це роблять зараз усі поголовно. Миколка зараз думає, що Катька — неземне створіння, і що в неї кидатися гріх.

Правильно, бо ця жінота почуття гумору не має. Запросто може уп’ястись пазурами у морду, як ото кицька Анхвіса в Найдине вухо!..

Катька на мить замружилась від незвичної білизни й неймовірного вереску. А потім наче стала шукати когось поглядом. Здається, Найда здогадується, кого.

Атож, ось її очі уже наткнулись на Миколку. І — завмерли щасливо. Чесне слово, якби Найда був сентиментальнішим, ті очі видалися б йому схожими на дві квітки Гіацинта!

Миколчині очі заструмеліли назустріч Катьчиним гіацинтам.

У Найди від того незвичного струму аж знову занив одкушений колись Анхвісою кінчик вуха…

Собака вже був готовий, зіщуливши покалічене вухо, ображено втікати геть.

Але Миколка зненацька ніжно його погладив і довірливо прошепотів:

— Найдо, слухай, що склалось: "І вийшла на поріг вона — ота, що серед всіх…" Ні, не так… "Ота, що на весь світ — одна!"

І майже проспівав:

— І вийшла на поріг вона —

Та, що на цілий світ — одна!

Ого, заявочки!

Утім, Найда щось передчував. Це ж — як вона там? Любов! Таке вже було в Миколки до Чікси. Правда, тут якось… серйозніше, чи що…

Любов — знов? Це ж треба: теж прикладно! Проте не дуже гарно… Любов — гав? Фу, нікуди не годиться! Любов — кров? Ні, вже краще: любов — плов!

Слово "плов" Найда почув зовсім недавно: вчора Товстуха їх частувала дуже смачною рисовою кашею з м’ясом. Після такої смакоти Миколка навіть вирішив залатати дірку в паркані і, відклавши на ще далі придбання нових кросівок, купити Товстусі якийсь гостинець із їхніх заощаджень.

Від того, що хлопчик і тепер звіряється саме йому, псові, Найдині груди переповнила гордість. А коли Миколка в цю секунду за тим-таки — "ревнивим" — вухом його ще й почухав, Найді стало зовсім легко!

Може, вона таки непогана, та Катька?

Ідилію обірвав Дзвінок.

Катьчині гіацинти вмент сховались під сполоханими листочками вій і заклопотано зникли за Дверима.

За Катькою неохоче, повільно, але покірно всмокталось у Двері й усе гомінке школярство.

Найда залишився сам.

Серед широченного дворища щонайсвіжішої білизни.

Обліплений снігом, наче якась північна лайка. З душею, повною конвалій та гіацинтів.

Пахло Снігом, Сонцем, Любов’ю і — ну, зовсім трошки — Товстушиним пловом…

Може, то так пахне… Свято?

СВЯТИЙ МИКОЛАЙ

Здається, Найда вже пережив щось подібне торішньої зими. Всі магазинні вітрини прибралися в блискучі витребеньки, засипалися снігом, який не тане, засяяли тисячами зірок. Пахощі ялинки стали якимись іншими: солодшими, ніж у квадратно підстрижених кущів біля Школи. Людські потоки на Вулиці тепер пахли Поспіхом, Турботами й Передчуттям Казки.

Усе показувало на те, що, як і торік, Смітник невдовзі поповниться силою-силенною коробок, баночок, пакетів і кульків од найрізноманітнішої смакоти. Найді досі впам’ятку запашні кісточки від чиїхось холодців, шелестючі ковбасні шкурки, обрізки сиру та лушпиння од варених овочів… Трохи згодом великими дозами пішли недоїдені перестояні страви: причерствілі бутерброди, майже не скислі рештки салатів і тільки трохи несвіжі рибні котлети.

При згадці про котлети Найді сильно тикнулось: ні, несвіжі були вони таки не трохи. Але все одно пам’ятається лише приємне.

Нині, здається, щастити постало вже від сьогодні: біля розбитої скляної кульки Найда знайшов майже непочате морозиво: хвала новому сніжкові, що прикрив свіженький льодок на тротуарі під магазином!

Хоч Найда і змерз, як цуцик, проте й радів, як слон.

Пожадливо (але ж і не допадешся, бо язик відмерзає!) лизькав білий солодкий скарб у шелесткій обгортці.

Його раювання перебив Миколка, що вихором налетів зі шкільних Дверей.

— Дай п’ять!!!

Найда терпляче виконав ритуал урочистого руко-лапостискання і повернувся до свого бенкету. Проте Миколка й не думав давати йому спокій:

— Сто пудів, ти не знаєш, який сьогодні день!

День, білий від снігу й солодких заморожених вершків — чого б це Найда не знав?

— Прикинь, сьогодні — Святого Миколая!

Найді почуте, ну, аж нічим не пахло, тож він і вухом не повів.

— А ти знаєш: Святий Миколай підкладає під подушки дітям Гостинці, — аж вибрикував Миколка по льодкові своїми драними кросівками.

І як це пов’язано з ласощами на асфальті? До того ж, після Гіацинта Найда трохи розчарувався в Гостинцях і втратив до них інтерес.

— Я теж не вірив! Училки спитав, а вона каже: правда! Нашим усім до одного поприносив! І Катьці! І з паралельного всім! — захоплено торочив Миколка. — Погнали на хату!

— Вже розбігся! — Найда ображено загарчав і ще з більшим завзяттям узявся до своєї знахідки.

— Прикинь: а я ж під подушку й не зазирав! — Миколка нетерпляче тупає ногами.

Але Найда, наступивши лапою на обгортку й зубами розірвавши її, уперто вилизує рештки морозива.

Уже три дні, відколи випав сніг, у Халабуді підмерзло, і вазончикові стало холодно, вони всі троє ночують у Миколки вдома. І справді: жодного ранку, тим паче сьогодні, Миколка під подушку не заглядав!

— Погнали, бо ще Вітчим припхається й перехопить Гостинця!

Уже кілька тижнів, як Вітчим десь завіявся, і мама поклялась Миколці своєю найчервонішою і найпахнючішою помадою, що більше ніколи його не прийме. Того разу вона клялась найновішими капцями, і, щойно зрадила обіцянку, Найда запорпав ті капці в купі гною під сусідським городчиком. Тож тепер має науку: щоб не позбутися й помади, мусить дотримати клятви. Але для підстраховки все ж краще випередити Вітчима. Навіть якщо Гостинцем виявиться ще один Гіацинт.

Найда із жалем покинув шелестку упаковку й рушив за господарем.

— Дурненький, не жалій: Святий Микола нам щось у сто разів краще поклав! — заспокоював Миколка.

Проте сам заспокоїтись не міг. Цілу дорогу все пришвидшував і пришвидшував крок і висловлював найрізноманітніші припущення.

— …Це ж якби я, дурень, у ті грудні Школи не пропустив, уже тоді знав би про Святого Миколая! Це ж і тоді під подушкою щось було, та, мабуть, Вітчим знайшов і пропив!

— …Це ж, прикинь, там може бути щось та-а-аке-е-е! Ну, велосипед, звичайно, під подушку не влізе, а от Конструктор!..

— …Або торба цукерок!

— …Чи нові кросівки!

Найда захекано дріботів поруч із Миколкою.

Що ближчала хата, то більше кортіло дізнатись, який же Гостинець ховається за її облупленими стінами й гіацинтовим віконцем, під зашмуляною Миколчиною подушкою. І то палкіше вірилось, що гостинець таки є. Не може Святий Миколай забути про хлопчика — ще й із таким самим, як у нього, святого, іменем!..

Грудень, 2007